

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

A lap szellemi részét illető minden közlemény a szerkesztőséghez Nyomtató utca 9. sz. küldendő.

Megjelen hetenként egyszer szombaton, másfél iven.

Előfizetési ár: egész évre 12 korona, félévre 6 korona.

Hirdetések jutányos áron közöltnak.

Egyes szám ára 30 fillér.

Az előfizetési és hirdetési pénzek s a lap megrendelésére és szétküldésére vonatkozó összes megkeresések Karai Sándor tanárhoz (Rákóczy-utca 46. sz.) intézendők.

Béke a Krisztussal.

Zichy Mihálynak a híres magyar művésznak egy nagy értékű szénrajzát őrizik a debreceni kollégium nagy könyvtárában.

Fénysugaras közepén fehér ruhában áll az idvezítő, a világ világossága, minden fény és élet középpontja.

Balja felől ingadozó magas trónszékben tiarával a fején, arcán haraggal és bosszúval a Krisztus helytartója, a földi isten. Körüite kivont karddal zordon arcu harcosok, a mili tarizmus; középkori teljes fegyverzetben páncélos lovag, a feudalis nemesség; egyházi méltóságok, szerzetesek, apácák, a rendszer támaszai. Menekülő jezsuita, a szét gurult ereklyék után nyuló fanatikus, a rendszer képviselői. A Jézus lábainál egy gyermek, kit anyja a sötétség férfaitól félt és takarogat, nép a rendszer áldozatai.

A kép másik oldalán egymással és a főpap utján a Jézussal kezét fogva az emberi fajok, vallások és nemzetek jellegzetes alakjai sorakoznak. Az angol egy rabszolgát emel fel, a szabadság hős bilincset tör le egy ifjuról, ki ráború. Lábainál a Megváltó felé fordúlva bizó, lelkesült ifju nő alak: az egyesült, az evangéliomi Olasz ország az *Italia unita*. Szemben vele a babona és a fanatizmus jelképe, ki a szétszórt ereklyéktől reméli üdvét.

Minden jelképes, minden vonás szimbolikus ezen a mesteri képen.

A Megváltó a világosság és a fény központja. Nincs árnyéka, ő a szentség és tisztaság maga. Az ő vallása benső, tisztán a lélekre tartozó, azért döntötte le a saját keresztyét is.

Az ő szövetségen keresztül vezet az út a keresztyénséghez. Ezt a kézfogás jelképezi. Ha megjelenék a Krisztus, összedőlne a régi világ. Ezt a menekülő csoport mutatja.

A Krisztussal testvérekké válnak a különböző fajok, egyházak, nemzetek. Ezt a jobb oldaliak ölekezése magyarázza.

Ékesszóló kép, magasztos gondolatok, utólérhetetlen művészet, egymást felülmúló részletek. De legmagassabb mégis az egész kép összehatása.

A Krisztushoz simuló. körülte csoportozók alakján a csodálatos nyugalom, valami magasztos derültség. A régi rendszert képviselő másik csoport mindegyik tagjának arcán szenvedély, düh, bosszuság és nyugtalanság torzítása.

„A világ hatalmával küzdelem, vergődés. A Krisztussal a lélek csendessége, a nyugalom a béke.“

„Béke a Krisztussal. Béke! Béke!

Vándor.

A megváltozott helyzet.

A harc eldőlt, az ország közvéleményének nemzeti irányban való átalakulása a választásokban látható kifejezést nyert. A régi világ elmult és egy új világ kezdődik, mely a magyarság vizein halad.

Itt az ideje, hogy a megváltozott viszonyokhoz képest az egyházak is körvonalozzák álláspontjaikat.

Mi a magunk részéről örömmel üdvözljük az önálló és független magyarság felkelt napját és prot. egyházainkra nézve is minden jót várunk attól.

Hogy a régi elmult világ nagy alakjai ellen nem panaszolunk, az is a helyzetben fekszik. Senki sem tehet többet, mint a mennyit ereje megbir. És ők annyit se tehettek, a mennyit megbirtak volna, mert nem volt hitök az önálló független Magyarországon. De különben készséggel elismerjük, hogy teljes jóakarattal fáradoztak azon, hogy a béke a különböző felekezetek között helyre álljon és a sok felujult sebek között a mi régi sebeink is meggyógyuljanak.

Hogy jóakarata nem vált sem a mi sem a magyarság hasznára, sőt hogy ott is a hol egységet akartak elérni, szétvonást támasztottak és hogy ott is, ahol segélyünkre akartak sietni, intézményeinket sorvasztották el; az sem rajtuk múlt, hanem a rendszeren. Azon a nemzeti erő és hitnélküli kiszámításon, mely azt tanította,

hogy a magyarság önmagában gyenge s mi csak az egyesült két állam szövetségében vagyunk képesek megállani s azért mindent el kell követnünk arra, a mi a szövetség egységét és erejét neveli s mindent fel kell áldozni, ami annak érdekében ellenkezik. E fogalmazás szerint a magyarság érdekeit nem azért kell ellenezni, mert azok nem időszerűek, hanem azért mert azok teljesítése magára a nemzetre nézve veszedelmesek.

Irtóztató mélység ez, melynek örvényébe évtizedek reményeit, törekvéseit és megszerzett kincseit temették. Rettenetes bálvány, melynek saját gyermekeinket, fajunk erejét, tehetségét, legjobb embereinket, legnemesebb intézményeinket, hagyományainkat hoztuk áldozatul.

De nem ránk tartozik e rendszer tévedéseire rámutatni. Azt végezzék el mások és más helyen. A mi ránk tartozik, az annak bevallása, hogy ez irányzat felekezeti különbség nélkül minden magyar egyházra kedvezőtlen volt és főleg bennünket magyar protestánsokat sújtott. Midőn minden elfogulatlan szemlélő előtt tisztában állott, hogy mi reformátusok született magyarok vagyunk, a magyar evangélikusok pedig az állam elleni hűtelenséget is kánoni hibának minősítik és minden külső zsandározatás nélkül érvényesítik hivaikkal szemben a magyarság igényeit s hogy az állam magyar katolikus testvéreink mellett jóformán egyedül csak mi ránk támaszkodhatik: mégis minket vertek bé-

TÁRCA.

Genfi jegyzetek.

(Bevezetés. Az 1905. év. Béza esztendeje. Nem külső emlék kell a nagyoknak. A protestantismus könyvtára. Genf mindig internacionális város volt. Mai jellege is az. A különböző felekezetek. Klerikalismus és atheismus.)

I.

Nagytiszteletű *Balogh F.* urhoz intézett egyik irásom, a mit nem a nyilvánosságnak szántam, e lap hasábjaira kerülvén, helyén való volna az abban levő egyik másik tételt kiegészíteni. Tüzetes ösmertetést írnom a hely és időm szűk volta nem engedi. Am tudom hogy Genf magyarországi szellemi fiai szívesen hallanak szellemi bölcsőnk hogyléte felől, azért kiválasztok néhány jellemzőbb vonást jegyzeteimből, a melyek talán eltudják képzelgetni Kálvin városa, illetőleg a genfi protestantismus jelen helyzetét és általános képét.

* * *

A jelen év a kálvinista világban *Béza* esztendeje.

A genfi „reformátói muzeum történelmi társulata” készül Béza hála (1605. okt. 13.) három százados évfordulójának megünneplésére.

Sok világhírű név disziti Genf történetét, de egy sines, közöttük olyan népszerű, mint a Béza

neve. A genfi polgár szeme csillog, mikor Bézáról van szó! Mert nem csak a nagy Kálvinnak volt ő méltó utóda, hanem Genfnek egyik legdicsebb emlékü nemzeti alakja is, a ki félszázadon át játszott páratlan szerepet Genf történetében. Mikor 1602. dec. 11. éjszakán a fondor savoyaiak alattomos támadását csufosan visszaverték a genfiak, a 83. éves aggasztán adta az atyai tanácsokat. Rendkívül hatásos történet. A genfi anyák ma is erre tanítják meg legelőször gyermekeiket s a decemberi három napos (11-13.) gyönyörű „Escalade ünnep minden évben a Béza ünnepe is.

Sajátságos! mennyire lelkesül Béza nevéért a genfi nép, de azért még nem nevezett el róla valami utcát, vagy teret. — Mintha bizony a jó genfiak is — magyarok volnának! Gondolok a magyar kálvinista városok „Melius utcáira,” „Szegedi Kis István-tereire” stb.

Azonban elkészítette már a háromszázados emlékünnepeyre *Dr. Choisy Jenő* genfi lelkész ur Béza korrajzát. A vaskos kötet ára 10 frank. Bizonyára mi sem fogunk méltó évfordulati ünnepélyekről elfeledkezni, hiszen Béza volt az aki legközvetlenebbül hatott a magyar reformációra.

* * *

A Choisy-féle emlékek illetik meg a mi reformátorainkat, nem pedig holmi kő-, vagy ére-darab! Sokat beszélnek most némelyek Genfben arról

kóba s a mi autonomiánkat kobozták el s mintha mi is ellenségek lettünk volna, egy kalap alá vettek bennünket a nemzetiségi egyházakkal, sőt még gonoszabban bántak el velünk: Szellemünket is megakarták rontani.

Ennek a rendszernek Istennek hála mindörökké vége van. Az újtól pedig azt követeljük, hogy *bármely egyházzal szemben első sorban a magyarság érdekeit érvényesítse és az állami segélyadást azon szolgálatokhoz mérje, a melyet azok a magyarság érdekében végeznek.*

Az állam eddig nem ez elvek szerint járt el. Tisztán csak fiskális, rendészeti és hatalmi érdekek vezették. Egy üres állameszme, mely éppen azokat nem vette tekintetbe, a kikre egyedül támaszkodhatott volna.

Emiatt adót szedett ott, a hol magának is áldoznia kellett volna, mint velünk szemben; a nagy állami eredetű javakat pedig azoknak a kezébe juttatta, a kik vagy vallástalanok és világiak valának, vagy buzgó felekezeti szellemek, de hazafiatalnok, mint a katolikusokkal szemben.

Legrosszabb volt mégis a mi helyzetünk. Az állam azon a címen, hogy segíteni akar rajtunk, lassanként kisajátította iskoláinkat, egyházainkat, közép és felső tanintézeteket, sőt hatóságaink útján autonomiánkat is.

Az történet velünk a mi Gyulai Pál meséjében van megírva:

hogyan az 1909-iki nagy *kálvin ünnepélyre* szobrot kell állítani a genfi reformátoroknak (Kálvin, Farel, Viret és Béza) Az ezt kívánókkal szemben azonban mások a hasonlíthatatlanul méltóbb emlék: a *Kálvin könyvtár* és a *Kálvin intézet* fölállítását sürgetik.

A tervezet fonséges! Nemzetközi tudós társaság lenne ez az Intézet, feladata a reformációnak és következményeinek a tanulmányozása, különös tekintettel a kálvini reformatiora. Az intézet központja a kálvin-könyvtár lenne Genfben. Az utóbbira vonatkozólag, minek a magja megvan a „Reformatio Muzeumá”-ban a tervezők szeme előtt a párisi „Bibliothèque de l'histoire du Protestantisme français” mintája lebeg.

* * *

Ha a gyönyörű terv megvalósulhat — adja Isten, hogy megvalósuljon! — Genf megmarad a kálvinista reformáció örökösének s az lesz, mi a múltban volt: internationalis kálvinista város!

Internationalis voltát ugyan most sem tagadhatni meg. De nem olyan értelemben internationalis mint a 16. és 17. században volt. A múlt század folyamán a legtipikusabb *kozmpolita város* lett belőle s mint ilyenről hovatovább tünedezik róla a kálvinizmus tisztos patinája.

* * *

Európa közepén, a négy országövezte szabad Svájc francia központját úgy tekinti minden valási-

*Elindul az Igazság, vele megy a Hamisság;
Édes testvér mindakettő, miért? tudja a Teremtő.*

Elindultunk mi is és mi lett a vége? A századok harcai és küzdelmei alatt az állam a mi pogácsánkat megette, a mi erőnket felszívta s most csak úgy ad egy-egy fél pogácsát, ha kezünket, lábunkat levágja és szemünket is kiszurja.

És miért e képtelenség ez az öngyilkosság?

Egy üres lelketlen állameszme és a nemzetietlen rideg egyenlőségi elvek miatt, melylyel jóbarátot és ellenséget egy hálóba vetettek.

§ miért kellett éppen nekünk szenvedni? Mert az állam a nemzetiségekben nem bizott és azokat akarta ellenőrizni s hogy azokhoz hozzáférhessen, egyenlő mérlekkal kellett mérnie.

Végzetes eltévedés, mely semmi erkölcsi alappal nem bír és a gonoszok miatt az ártatlanokat sújtja. De különben is az államnak nem csak az a rendeltetése, hogy azt az egységet mindenkire egyformán kisáfárolja, hanem az is, hogy azt teljesen megteremtse. Mindaddig míg ezt tényleg el nem érte, összes erejét és igyekezetét ide kell fordítania. *Nem nemzeti és politikai érdek, a közszükség követeli, hogy az állam határain belül egységes faj, nyelv és műveltség álljon elő.* Ha van a munkának érc törvénye, úgy ez az államok érc törvénye, a mely semmi kivételt meg nem enged.

és politikai szekta, mint menedék-várost, vagyis inkább mint olyan stratégiai pontot, a hol mulhatlanul zászlót kell bontania.

Az utóbbi néhány évtized alatt egész muzeum apró-cseprő *vallásos szekta* ütött itt tanyát: az „Üdvhadserge,” a „hetedik nap adventistái,” a „christadelphianusok,” a „német baptisták,” a „christianscientisták” stb.

Mindeniken rajta az exotikus bilyog s több kevesebb eredménnyel működnek a proselita gyűjtésben.

* * *

A tarka csudálatosságok mellett azonban inkább a nagyobb, a sötét szörnyetegek adják meg az alapszint Kálvin városának mai képéhez.

Különösen hangzik, de való, hogy a *klerikalizmus* ezeknek egyike. A kultur harc megszűnté óta a katholicizmus, úgy látszik itt is nyeregbe került s nem elégszik meg nyája fegyelmezésével meg a csalhatatlanság apológiájával, hanem támadó állásba helyezkedik s nagy napi lapjában napról-napra foglalkozik a protestantizmus belügyeivel.

A katholicizmus az egész Svájcban rendkívül demokratikus. Még a magyarországinál is demokratikusabb. A klerikalizmus manőverek a katholicus socialis tevékenység tekintetében Svájcot „Európa laboratoriumá”-nak hívják. A francia Svájc jár e tekintetben az első helyen s legmegkapóbb példákkal éppen Genfben találkozunk. A protestánsok módjára

E törvény ellen vétkezett a régi rendszer s vétkezett különösen az egyházak és iskolák útján s vétkezett főképen a magyarság ellen.

S ime ennek nem szabad történnie ezután. Nekünk a magyarság felszabadítását, erőinek kifejtését, okos felhasználását kell legfőbb törvénynyé emelni, célul kitűzni és ennek megvalósítására kell felekezeti különbség nélkül, mindazoknak, kik egymással egyetértünk és magyarok vagyunk, kezet fogni és egyesülni s *ez alapon az egyházakkal és iskolákkal szemben egészen új elbánást és rendezést követelni.*

Ezt parancsolja a megváltozott helyzet, ezt parancsolja a nemzeti eszme, mely a változásokban kifejezést nyert s mint az utolsó ítéletre eljött Istenfia most közöttünk megmutatta magát.

A régi rendszer hívei megborzadva szemlélik és menekülnek előle. Mi hittel és bizodalommal nézünk reá. Elválaszthatnak születés, vallás, előítéletek, de egyik vagyunk a magyarságban és a hazaszeretetben. A magyarság békéjét és szent egyetértését ne zavarja hát meg közöttünk senki.

De itt pontosan körvonalozott részletek szükségesek.

Dr. Ferencsy Gyula.

A debreceni protestáns egyetem.

„Concordia res parvae crescunt“. . . — s ha valahol egyáltalán, — úgy itt elmondhatjuk, hogy az egyesülésben rejtik az erő!

(l. alább) ők is esomópontokat alkotnak a szétszórta erőkből, a hol papok s világiak közösen cselekednek s cselekedeteiket praktikus szempontok irányítják. A genfi katholicismus kitűnik nemesak ifjúsági egyesületeivel; munkás ligáival s más köreivel, hanem rendszeres „Szent Család“ és „Páli Szent Vince oktató konferenciával.“ számos jótékony intézetével stb. és szóval semmi sem ösmeretlen előtte.

* * *

Az eretnekeknek a maga aklába terelésére irányuló buzgalmát ugyan vajmi csekély siker koronázza, számaránya mégis növekszik az idegen invasioval, amely csak úgy rajzik az annyi szépséggel, kényelemmel és szabadsággal megáldott kozmopolita városba!

Az újévi hivatalos kimutatás szerint jelenleg (kerek számban) 55 ezer protestáns, 51 ezer katolikus, 3 ezer zsidó és pogány lakja Genfét. A protestánsok közül 6 ezer, a katolikusok közül 41 ezer idegen!

* * *

Ha szemünket a klerikalismus barna képéről elfordítjuk, a másik oldalon ott látjuk a nálánál sokkal harciasabb fekete szörnyetegeket, a *materialismust* kezében a „szabad gondolkodás“ tolvaj-lámpásával.

Régen beosont már ez Genf falai közé, noha valódi nevét csak ujabban vallotta be. Érdekes és tanulmányos hogy a genfi „libre pensée“ hosszú

Megvallom, gyakran — tünődtem — sőt esodálkoztam is azon — hogy a Debrecenben föllállítandó *protestáns* egyetem eszméje aránylag oly csekély viszhangot keltett *ágostai evangélikus* hittestvéreim körében; hiszen e hatalmas, nagy arányú kulturintézmény nem a felhozott szűkkeblűség, hanem az országos protestáns közérdeket leendő hivatva szolgálni, a maga egész egyetemességében.

Missiójában kételkedni nem lehet; összes előnyei, haszna, sőt szüksége, annyira szembeszökő, hogy a viszonyok ösmerője előtt megokolásra alig szorul.

Tény, hogy az egész husz milliónyi népességű a magyar államban, most a XX. század elején sincs több mint egy teljes és két esonka egyetemünk, tisztán *róm. kath.* hittudományi karokkal; és bizonyos az is, hogy úgy a budapesti, mint a kolozsvári egyetemen a culturmunka intenzitását fölülte hátrányosan érinti az adminisztratív teendők és különösen a vizsgálatok nagy sokasága.

A kérdés, ugyszólván egy évtized óta van napirenden; megvalósításának jóformán csak pénzügyi akadályai vannak.

Kétszer indult már meg nagyobb arányokban az egyetemi mozgalom; s mit látunk még is? Az ügy hullámai, mintha törpe helyi érdekekről volna szó, a vármegye határain túl lassan elsimulnak.

Jól tudom, az ágostai evang. egyház, anyagi javakban szegény.

De tudom azt is, hogy évszázadok óta nem volt semmi iránt sem fogékonyabb, mint a nevelés, oktatás nagy problémái iránt, mely vonatkozásban az emberiségnek világtörténeti szolgálatokat tett.

Miért tehát e részvétlenség, ugyszólván közöny a fölvetett nagy eszmével szemben?

időn át a theologiai liberalismus árnyékában, mint annak támogatója és támogatottja rejtegette radicalis keresztyén ellenes voltát. Természetesen akkor még inkább deista volt, mint atheista. Most már levetette álarcát s eszerben hagyta egykori protectorát. Egy idő óta az uralkodó politikai pártnak, a radicalis socialismusnak az organuma nyíltan támadja egy kalap alá fogva, az összes egyházakat és vallásos irányzatokat s nyilvánvaló a romboló hatás, a mit magatartásával tesz a polgárság zömére.

* * *

A jobbadán gyülelész „nép“-nek nem kevésbbé kijut a jóból. Előtte más politikai és társadalmi irányzatok jelennek meg tetszős formában, melynek az iránytűje szintén lefelé mutat. Az ő védangyala a kommunismus és az anarchismus a „mi Dieu, ni maitre,“ meg az „amour libre“ féle jelszavakkal!

* * *

A minap voltam *egyik* atheista grup gyülésén. Az elnök szavai szerint jelenleg 570 rendes, beiratkozott hívük van. A gyermekek vallási neveléséről maga az elnök ur gondoskodik: a keresztyén gyermekisteniszteletek módjára ő is rendes „vasárnapi iskolában“ oktatja dogmáira a világ leendő világosságait. Mit tesz mindezekkel szemben a híres állami ref. egyház? Azt egy másik levélben mondom el.

Genf.

Kónya Gábor
ev. ref. lelkeszeiölt.

Nem hihetem, hogy pusztán azért, mivel az Debrecenben volna föllátható?

Elfogult, kicsinyes szempontok az ág. ev. egyházat nem irányíthatják!

Az ügy országos érdekü!

Ha a gyakorlati kivihetőséggel számolunk, ott kell a munkát kezdenünk, a hol annak már legkedvezőbb elő feltételei, alapjai megvannak.

Fekvésénél, történelmi multjánál fogva, a legnagyobbat vonzó erőt fejtven ki Debrecen, egyetemes protestáns szempontból föltétlenül a legalkalmasabb helynek mutatkozik.

Vessünk egy futólagos pillantást hazánk térképére azt látjuk, hogy éppen az ág. ev. egyház hívei azok, kik az egész ország területén kis számban széjjelszórva találhatók; nagyobb összefüggő tömegben nem is fordulnak elő. Ily körülmények közt lehetetlen nem méltani azt a rendkívüli előnyt, mely egy ily központi fekvésű protestáns egyetemből a hazai erők tömörítésére, összefűzésre nézve fölényül az ág. ev. egyházra nézve származnék.

E különleges előny mellett ugyanazon egyházat illetőleg egy más specialis érdek domborodik ki

Ez a «magyarság» érdeke.

A hazai statisztika biznyítja, hogy a magyarajku ág. ev. egyházak száma esekély.

Ez állapoton változtatni kell; hazánk jövője függ e reformok sikerétől.

S most kérдем: képzelhető-e hatékonyabb tényező e cél elérésére, mint *igazi protestáns szellemben való teológiai kiképzetés e tősgyökeres alföldi magyar városban?*

Fennálló ág. ev. lelkészkepző intézeteink, minden kiválóságuk mellett, már a hely kicsinyiségénél fogva sem bizonyultak e tekintetben elégségeseknek. E cél eléréséhez más milieu, más környezet, más atmosphaera kell.

Nagy eredmények létrehozásához tömeges szükségességek, a mit az ifju a teológiai akadémián az irányban esetleg nyert, azt utóbb elvesztheti ott a társadalmi érintkezésben; az erős magyar öntudat lecsiszolódik róla.

Van mindkét protestáns felekezetnek tekintélyes számu jólvezetett elemi és középiskolája; történelmi okok s a protestáns szellemben már eleve benne rejlő bizonyos egyszerű demokratikus irány, magyarázza meg a kiváló gondot, melyet az alsó év középfokú iskolákra eleitől kezdve fordított.

De az egyházas közoktatás ily szépen megindult épülete befejezetlen, az máig is úgy szólván *tető nélkül áll.*

Azonban ne legyünk tulszigoruaak.

Vannak mégis némi surrogatuamaink; itt ott egy-egy határszéli városka kebelén esöndesen rejtözve, föltünik egy protestáns teológiai vagy jogakadémia, melynek tanári karát nagyrészt kezdőköl kell összeállítani; merthiszen az életben már ki próbált egyének családjukat ily nyomoruságba nem dönthetik; maradnak a jó parochia vagy az állami szolgálat körében.

A főiskola adja meg a fiatal embernek pályáján az utolsó erős impulst.

Ha ez helyes, föltétlenül hazafias és protestáns szellemben történik, ugy e két eszmének egy emberöltön át egy-egy újabb bajnokot nyerünk, ha nem: vesztettünk.

Gondoljuk meg jól, a főiskolákról kikerült ifju-

ság lesz az egyház szellemi vezére, tőle függ annak jövője is, *miért ne fordítsunk a felsőbb oktatásra ugyanolyan gondot, mint az alsóbb és közép fokura?*

Köztudomásu, hogy a tudománynak azt a hatalmas, lendületes szellemét, lélekemelő erejét, mely egy föladata magaslatán álló egyetem karaiból sugárzik szét, valamely elszigetelten álló, lépten-nyomon anyagi nehézségekbe ütközö theologia vagy jogi főiskola a legnagyobb erőmegfeszítés mellett sem adhatja meg.

E tekintetben is, jelenleg leghátrányosabb helyzetben az ág. ev. egyház van.

A debreceni egyetem e sanyaru állapoton egy csapással gyökeresen volna hivatva segiteni.

Belátás és önzetlen áldozatkészség dolgában ág. evangelikus híisorsossaim soha más felekezeteknél hátrább nem maradtak; meg vagyok gyözödve azért, hogy e magasztos cél érdekét is ugy erkölcsileg, mint anyagilag, előmozdítani fogják; hisz legszentebb feladataink forognak kockán.

Legalább oly mértékűnek kellene e hozzá járulásnak lennie hogy a lelkészi karunk legjelesbjei karából kiszemelendő hittanárok dotatiója kikerüljön belőle. Természetes azon felül hogy az ág. ev. egy. főhatóságainak, ha a támogatás meglesz, megfelelő ingerentiája az egyetem kormányzására biztosítva volna.

Az ügy jelen fejlődési stádiumában a hozzá járulásnak megfelelő befolyás mérvéről concretebb képet adni nem lehet.

Zárom soraimat.

Bizonyos vagyok benne, hogy az ág. ev. egyház hívei is átlátják a debreceni „protestáns“ egyetemnek reájok vonatkozó nagy jelentőségét, rendkívüli előnyt, s nem fognak késni, ugy hivata'os hatáskörükben, mint magánemberekként is, az *áldozat készek figyelmét ez „országos“ érdekü célra írni nyítani.*

Egy minden izében magyar és minden izében protestáns művelődési intézet felállításáról van szó; az eredmény nem kétes ha a belátás meg van.

Dr. Haendel Vilmos.

Kollégiumi élet Csokonai korában.

A debreceni Csokonai kör Csokonai halálának százados évfordulója alkalmából a költő életkörülményeinek még eddig nem tisztázott mozzanatait történelmi kutatások alapján kívánván megvilágítani, a Csokonai kollégiumi pörére vonatkozó összes levéltári adatokat közzé fogja tenni. Eppen azért mikor e lapban a naptár szerinti évforduló alkalmából Csokonai kollégiumi pöréről megemlékezem, nem ismeretem magát a pört egész terjedelmében, pusztán csak azt tüzttem ki célul, hogy a Csokonai kollégiumi pörének hátterét, az akkori kollégiumi életet vázoljam néhány vonással. Az a körülmény indit erre, mert Csokonai pörének oka a kollégiumi renddel való összeütközés volt.

Ne mentegessük Csokonait esetleg olyan érvekkel is, melyek akár a kollégium szelleme, akár pedig egyes professorok rovására esnének, hiszen maga Csokonai a maga szokott őszinteségével elfogulatlanul ítélte meg az esetet, mikor a kollégiumi ifjusághoz itézett bucsubeszédében mondta: „Néha hibáztam

megvallom, de a ki nem hibázik, angyal az, a ki hibáját meg nem esmeri, gazember az.¹ Hibázott Csokonai, de annak a puritán szellemű kollégiumi rendnek, mely még a XVIII. század végén is divatban volt a kollégiumban, éppen nem kedvezett sem a II. József szabadelvű nevelési iránya, sem az aufkláriszta irodalom, még kevésbé a francia forradalom a maga tulzásaival

A kollégiumi rendnek leginkább kidomborodó jellemvonása volt a puritán szellemű vallásos irány ápolása. A deáknak minden lépését szigorúan ellenőrizték. Az ellenőrzést sajátosságossá tette az a körülmény, hogy az ifjuság kebeléből választották az ellenőrző hivatalnokokat, kik mint a kollégiumi: Acta iudiciália e. jegyzőkönyvek bizonyítják, sok esetben nagy képűen ítélték társaik felett olyan vétségek miatt, melyeket önmagok is sokszor elkövettek, de mivel senki őket rajta nem esipte, semmi bajok sem lett érte. Jellemző, hogy Csokonai pörének kezdetén bátran mondta bírái (tanuló társai) szemébe, hogy ők nem illetékesek az ítélethozatalra, mert mindnyájan elkövették ugyanazon hibákat.² Professorának Szilágyi Gábornak meg azt vetette szemére, hogy vádló és bíró egy személyben.

A kollégiumi napirend következő volt. Reggel 3 később 6 órakor az oeconomus minden szobában világozást csinált és a tanulókat felköltötte. A munkát a XVIII. században házi imával kezdte minden deák a lakásán, de régebben közös precesre gyűltek össze az auditoriumba reggel is. Minden tanuló köteles volt jelen lenni, különben az ifjuság törvényszéke elé idézték. Ezután a pulsátor jelt adott a csengővel az előadások kezdesére. Ekkor a deákok az auditoriumokba mentek. Itt megjelent a contrascriba vagy egy esküdt deák és névsort olvasott. A távol levőket megidézés végett feljegyezte. Most következett az apparitor tiszte, a ki felkereste a professorokat, hogy jelentse az előadások kezdetét. Ez a szokás egyrészt a professorok iránti tiszteletnek a kifejezése volt, a mi nem zárta ki, hogy mellék céljai is ne legyenek. A törvények alkotói úgy gondolkodtak, hogy így a professorok nem járnak be későn a tanórára. Viszont a deákok is megengedték magoknak azt a csinyt, hogy lassu lépéssel menjenek a professorhoz, hogy lehetőleg rövid idő maradjon a tanórára. Az is megesett, hogy a professornak a tanóra kezdete helyett azt jelentették, hogy a deákok elszöktek a tanóra elől. A kollégiumi anyakönyvtárban van egy „kollégiumi rovásnak“ nevezett mintegy 2 méter hosszú keskeny deszkalap, melyre az összes deákok nevei fel vannak jegyezve egy évről. Valószínűleg az apparitorság sorrendjének nyilván tartására használták.

A professorok nyilvános tanításai után a privatus praeceptorok magán tanítása következett. Minden nagyobb deák kapott néhány kisebb deákot, hogy azokat a nyilvános tanítás tárgyaiból magán uton oktassa. Ezek közül csak a gazdagabbak fizettek pénzt, vagy ételmet. Azonban a szegényebbek számára is gondoskodtak magántanítókról úgy hogy minden privatus praeceptor kapott néhány ingyenest (grátistát).

Az élelemlről a XVIII. század második feléig a coquus gondoskodott. Nem értett ez a főzéshez hanem csak arról gondoskodott, hogy a főzésre vál-

lalkozó polgároktól a mendikánsok az ételeket elhordják. A coquus d. e. 9, és d. u. 4 órakor mendikáns deákokkal kiment a városba, hogy felkeresse a polgárokat s illedelemesen megkérje őket, hogy azon napon a deákok számára főzzenek. Ebéd után a lótor mosta meg az edényt, kinek a törvények szerint alázattal kell meghajolni ezen rendelkezés előtt.³ Már Csokonai idejében a kollégiumnak külön coquája és pistrixe (sütő) volt. Az ebéd elrendezése körül az ifjuság kebeléből a dispensátor, praebitor és provisor segédkeztek.

A délutáni két órai nyilvános tanítást ismét magán tanulás követte. A deákok egy része temetésre ment. Majd vitatkozások (*disputatiók*) következtek. Szombaton az oeconomus maga által készített görög vagy latin nyelvű verses vagy prózai munkát szavalt el, ha maga nem tudott ilyet készíteni, akkor a Szentírásból kellett egy fejezetet megtanulni és előadni.

A tanítás ideje alatt senki se távozhatott a kollégiumból, csakis hivatalos ügyben, ha a rektor vagy a szénior küldte. Ilyen esetekben tesserát kapott a rektortól, vagy a széniorától, mert csak ennek előmutatása mellett eresztette ki a janitor, vagyis az iskola kapujában álló deák.

Este 7 órakor az oeconomus precesre csengetett mire az ifjuság az auditoriumba gyűlt, s imádkoztak és bibliát olvastak. Az oeconomus rendelte ki az ima és biblia olvasó deákokat. A preces után névsort olvasott, s a távol levőket feljegyezte. Ezzel véget ért a napi foglalkozás.

A nap üres óráiban lehetett ugyan távozni a kollégiumból, de egyedül senki sem mehetett ki, hogy egymás cselekedeteit ellenőrizhessék. Néha az ifjuság énekkara ellment lakomákra, hogy énekekkel a társaságot mulattassák. Ennek fejében ételmi szert, vagy más segélyt nyertek. A begyűlt adományokat a kollégák és kántorok kezelték. Az explorator délelőtt 9 és délután 4 órakor kiment a városba megtudni, hogy lesz e vendégeskedés. Az iskolába visszatérve, jelentette az eredményt egyik tisztviselőnek, a ki az énekeseket kirendelte. Az explorator jelt adott csengővel az indulásra és vezette a deákokat a kijelölt helyre. Csak olyan helyre mehettek, a hol legalább is két asztal vendég volt, kisebb számu vendég közé csak akkor mehettek, ha előkelő vendég volt jelen. Az ének végeztével az explorator felügyelt, hogy minden deák rendben haza menjen. Nehéz feladat volt bizonyára egy mulató társaság előtt az ifjuság szerepének egyházas jellegét kölcsönözni, de a kollégium törvényei nem ismertek lehetlenséget: az énekkar köteles volt a világi dalok közben néhány egyházi éneket is előadni. Az iskolai törvényszék jegyzőkönyveiben több ízben van említés az egyházi ének mellőzéséért kiszabott büntetésről.

Este 7 órakor minden deák köteles volt otthon lenni. Az oeconomus az iskola nagyobb csengettyűjével jelt adott a lefekvésre, bezárta az iskola kapuját, a kulcsot pedig a széniornak adta be. A ki később jött, csak a senior tudtával jöhetett be. Ettől fogva csak az örökösre kirendelt vigi deákok lépteit lehetett hallani, kik a kollégium udvarán tartózkodtak, hogy senki a kollégiumból a kerítésen ki ne menjen vagy ott be nem másszék, s hogy tűz esetén jelt adjanak a machinistáknak a kivonulásra.

Ilyen szellemű törvények alatt élt Csokonai a

¹ Bucsubeszéde. Kézirat a főiskolai levéltárban.

² Acta iudiciália 1794. dec. 16.

debreceni kollégiumban akkor, amidőn már a kor szelleme a törvények tekintélyét ugyancsak megintgatta. Sulyosbitotta a helyzetet Csokonai egyéni természete, melynek erősen kidomborodó jellemvonása volt a nagyfokú önállóság szeretete. Maga mondta a kollégiumi ifjúsághoz intézett bucsubeszédében: „Higyjétek el, hogy vagynak olyan szerencsétlen teremtet emberek, akiket haraggal, keménységgel, szemöldökkel helyből sem lehet mozdítani, nemesebb indító okokkal toronyból is legrathatni:”

Csokonai tehát ismerte önmagát, de bár eslekedeteinek következményeit is sejtette, még sem alkalmazkodott a rendhez. Az eset azonban kemény lecke volt az ifjura nézve, s nagy mértékben hozzá járult a költő egyéniségének komoly irányu kifejlődéséhez.

Dr. Barcsa János.

TANÜGY.

A debreceni bölcsészeti szak normál költségvetése.

Főtiszteletű és méltóságos Egyetemes Tanügyi Bizottság!

A debreceni ev. ref. főiskola igazgató tanácsa az ev. ref. egyetemes Konventnek Budapesten 1904. évi június 6—9. napjain tartott gyűlése 61. sz. jegyzőkönyvi pontja értelmében elfogadta az akad. tanácsnak azon munkálatát, mely a debreceni főiskola jogi s theologiai akad. tanszakainak, valamint a létesítendő bölcséleti fakultásnak szükségleteit mutatja ki.

Az Egyetemes Konvent 1904. évi okt. hó 27—30. napjain Budapesten tartott gyűlésében az 50. és 51. jegyzőkönyvi számokban foglalkozik e munkálattal, s azt két részre, u. m. a jogi és theol. akadémiákat s a felállítandó bölcséleti fakultást illető részre különíti, s azon megbizással adta vissza a tiszántuli ev. ref. egyházkerületnek, hogy az akadémiái szakokra vonatkozó részt a konventi jegyzőkönyv 50. számának, filozófiai fakultásra vonatkozó részt pedig 51. számának megfelelőleg, az ezen számokban csatolt normál-költségvetési terv alapján dolgoztassa át s újabb munkálatait így terjeszse a Konvent elé.

A tiszántuli ev. ref. egyházkerület közgyűlése 1904. évi őszi közgyűlésén a 284. jegyzőkönyvi szám alatt a debreceni főiskola akad. tanácsát hívta fel arra, hogy az átdolgozást elvégezze, s az így létrehozott új munkálatot a főiskolai igazgató tanács, szükség esetén ennek elnöksége útján az egyetemes tanügyi bizottság elnökségéhez terjeszse fel.

A theologiai és jogi akadémiái szakokra vonatkozó normál költségvetési munkálatot akad. tanácsunk még 1905. január hó 18-án tartott ülésében 1. sz. alatt elfogadván, az előírt uton fel is terjesztette, s ezzel az Egyetemes Konvent 50/1904. sz. határozatának eleget tett, most pedig a bölcséleti fakultásra vonatkozó normál-költségvetési tervet mutatjuk be tisztelettel, eleget téve az 51/1904. sz. konventi s a 284/1904. sz. tiszántuli ev. ref. egyházkerületi határozatoknak.

Megjegyezzük, hogy a bölcséleti normál-költségvetésének kiszámításánál éppenugy, mint a most átdolgozás végett visszaadott igazgató tanácsi munkálatban, a debreceni ev. ref. főiskola egyetemi al-

bizottságának 1903. évi munkálatát s a 282/1903. évi egyházkerületi végzést vesszük alapul a *tanerők száma* tekintetében, ugyanezek javadalmazása tekintetében pedig szigorúan ragaszkodtunk az Egyetemes Konvent által készített normál-költségvetési tervhez; a személyi kiadások többi részét, valamint a dologi kiadásokat a normál-költségvetés kezdetén belől, viszonyainkhoz képest a valószínűség követelményei szerint állítottuk össze. A tisztviselők javadalmazását most is e személyi kiadások közé tettük, holott a normál költségvetési tervben a dologiak közé van illesztve. A tisztviselői, szolgálai s dologi kiadások a főiskola mostani hasonnemű kiadásait véve alapul valószínű arány szerint vannak kiszámítva a bölcséleti fakultásra.

Végül itt is hangsúlyozzuk, miut az akad. szakok normál-költségvetési tervéhez, egy 2000 koronás tételnek az előre nem látható kiadásokra való felvételét.

Ezek előre becsátása után tisztelettel adjuk a *debreceni ev. ref. bölcséleti fakultás normál-költségvetési tervezetét.*

A) Szükségletek.

I. Személyi kiadások.

1. Igazgatói tiszteletdíj (az akad. szakok költségvetésében már benne van.)	
2. Dékáni tiszteletdíj	500.—
3. 15 rendes tanár közül átlag számítás szerint 8-at vévén, ki 15. éven felül szolgál, ezek törzs fizetése à 5400 k.	43200.—
4. 15 rendes tanár közül 7, 15. éven alól szolgálónak tözs fizetése à 4800 k.	33,600.—
5. Átlag számítás szerint 27 korpótlék à 800 kor	29,600.—
6. Lakáspénz a 15. éven felül szolgáló 8 tanárnak à 1200 k.	9,600.—
7. Lakáspénz a többi 7 rendes tanárnak à 840 kor.	5,880.—
8. 2 magántanár javadalmazása à 2500 k.	5,800.—
9. Rendkívüli tárgyak (modern nyelvek, közegészségtan, rajz, ének stb.) tanárainak.	5,000.—
10. Könyvtárnok tiszteletdíja	2,200.—
11. Tisztviselők illetménye (már az akad. szakok költségvetésében.)	
12. 2 szolga illetménye	1,600.—
Személyi illetmények összege:	136,190.—

II Dologi kiadások.

1. Adók (már az akad. szakok költségvetésében benne vannak.)	
2. Iskolai nyomtatványok (valószínűségi arány szerint.)	1500.—
3. Világítás (valószínűségi arány szerint.)	1000.—
4. Fűtés (valószínűségi arány szerint.)	1500.—
5. Épületfentartás (valószínűségi arány szerint.)	1500.—
6. Egészségügyi kiadások (valószínűségi arány szerint)	2000.—
7. Könyvtár (valószínűségi arány szerint.)	2000.—
8. Filozófiai fakultás dékáni irodája	4000.—
9. Állami nyugdíj intézeti járulék (a fent kiszámított 106,400 k. rendes tanári törzsfizetés és korpótlék után 3%)	3192.—

10. Vegyes kiadások	2000,—
Dologi kiadások összesen :	15,092.—
Összesen : Személyi kiadás	136,180.—
Dologi kiadás	15,092.—

A debreceni ev. ref. bölcészeti fakultás évi kiadásainak összege tehát 151,272 korona azaz Százötvenegyezer kétszázhetvenkét korona.

B) Fedezet.

1. A fedezet alapjául szolgál mindenkéül az az 1.050,881 k. 18 fill. vagyon mely a 284/1904. évi egyház kerületi határozatban, mint a bölcseleti fakultás céljainak szolgáló van kimutatva, ennek már most 5% kamatát véve, az a kamat jövedelem leendő kerek-számban évi . . . . . 50,000.—
2. Debrecen sz. kir. város 200,000 koronás bölcészeti fakultási alapítványának kamata évi . . . . . 10,000.—
3. A debreceni ev. ref. egyház 100,000 koronás alapítványának évi kamata . . . . . 5,000.—
4. A fennálló egyik bölcészeti tanszék átlag . . . . . 5,000.—

A bölcészeti fakultáson fedezet összesen 70,000.—
Levonva ezt az évi szükségletből . . . . . 151,272.—

Marad a bölcészeti fakultásnak az 1848.

XX. t.-cikk alapján fedezendő évi hiánya . . . . . 81,272.—
vagyis nyolevanegyezer kétszázhetvenkét korona.

A debreceni ev. ref. főiskola akad. tanácsának 1905. febr. 4-én tartott ülésében 6. sz. a. elfogadott határozatából kifolyólag

Debrecen, 1905. február hó.

Dr. Bartha Béla
jogakad. tanár előadó.

Dr. Osory István
e. i. akad. igazgató.

KÖZÉLETÜNK.

A debreceni ev. ref. egyház 1903. évi forgalmi mérlege az összes bevételekről és kiadásokról.

I. Tőke pénztár 85.429 k 15 f, Ia Harang pénztár 6896 k 01 f, Ib. Bodó Sámuel és neje 846 k, Ic Csapókeri perselypénz és adomány pénztár 231 k 24 f, Id. Szotyori Nagy Károly 459 k 90 f, IIa Egyházi ispotályi pénztár 50241 k 46 f, IIad. Koldus árpolda 27001 k 33 f, IIb Székely-Dienes ispotályi pénztár 2772 k 18 f, IIc. Jámbor Zsuzsánna ház. kold. megszüntető pénztár 877 k 74 f, IId. Kovács József utcánkénti kold. megszüntető pénztár 20 k 73 f, IIé. Vajda Mihály alapítvány 110 k 28 f, IIg. Pálffy Dániel és neje 48 k, IIh. Debreceni kölcsönsegélyező egyesület 96 k 05 f, IIi. Ispotályi temetkezési pénztár 8850 k 77 f, IIId. Egyház utcánként nyomorgók pénztára 5596 k 31 f, IIb Székely Dienes utcánként nyomorgók pénztára 2851 k 66 f, IV. Egyházi adópénztár 45623 k 94 f, IVa. Iskoláztatási egyházi pénztár 94834 k 87 f, IVda. Ingeniskoláztatási pénztár 93945 k 13 f, IVb. Fráter-Eresey ingyen isk. alap 301 k 09 f, IVc. Gőzmalmi ingyen

isk. alap 361 k 81 f, IVd. Takarékpénztári ingyen isk. alap 284 k 58 f, IVé. Kálmánchelyi ingyen isk. alap 2313 k, IVf. Bort mérő társulat ingyen isk. alap 2129 k 89 f, IVg. Iskola tisztogatási alap 7099 k 15 f, IVh. Steinfeld Antal tankönyvek és tanszerek ellátási alap 644 k 98 f, IVa Beregszászi Pálné ingyen isk. alap 3844 k 43 f, IVb. Vallies Antalné ingyen isk. alap 1561 k 90 f, IVy. Jámbor Zsuzsánna ingyen isk. alap 120 k, IVd. Baranyi alapítvány 2622 k 29 f, V. Szombathy-Vörösmarthy tanári pénztár 3373 k 86 f, VIa. Egyházi tanuló árvák pénztára 17520 k 25 f, VIb. Székely-Dienes tanuló árvák pénztára 3211 k 32 f, VIc. Zakar János tanuló árvák pénztára 274 k 97 f, VId. Sápó Sámuel tanuló árvák pénztára 738 k 30 f, VIe. Gáthi Erzsébet tanuló árvák pénztára 465 k 13 f, VIg. Gönzözy-Draskóczy alap 361 k 30 f, VIg. Kádár István alap 12 k, VIh. Boros László alapítvány 123 k 6 f, VII. Özv. Bőr Ferenczné alapítvány 4 k 18 f, VIk. Molnár Mihály és neje alapítvány 2032 k 12 f, VII. Armós Bálint alapítvány 252 k, VIIm. Almási Sándor alapítvány 852 k 55 f, VIIa. Egyház alumnumosok pénztára 3117 k 9 f, VIIb. Szondy-Kenessey alumnumosok pénztára 8484 k 58 f, VIIc. Szondy-Kenessey szolgák pénztára 318 k 57 f, VIId. Szondy-Kenessey gondnoki pénztár 136 k 71 f, VIIa. Pásztor Szentessy ösztöndíj alap 3291 k 23 f, VIIb. Szoboszlav Papp ösztöndíj alap 773 k 17 f, VIIc. Klohinszky-Pallay ösztöndíj alap 4006 k 79 f, VIId. Pallay ösztöndíj alap 4091 k 34 f, VIIe. Szombathy-Vörösmarthy tanuló árvák pénztára 3878 k 32 f, VIIg. Harmathy-Meskó tanuló árvák pénztára 3878 k 32 f, VIIh. Kálmánchelyi tanuló árvák pénztára 886 k 78 f, VIIi. Gál János papnövendékeket segélyező pénztár 63 k 80 f, VIIi. Margittay tanítókat jutalmazó pénztár 1194 k 76 f, VIIk. Margittay tanulókat jutalmazó pénztár 836 k 7 f, VIIl. Szikszay-Gáll tanítókat jutalmazó pénztár 121 k 62 f, VIIm. Szegedy Sándor ösztöndíj pénztár 82 k 7 f, VIIn. Papp-Zágonyi alapítvány 5103 k 96 f., VIIo. K. Tóth Mihály 172 korona 82 fillér, VIIp. Kardos Imre alapítvány 206 k 8 f, VIIr. Dóczy Gedeon alapítvány 169 k 57 f, IXa. Székely-Dienes templomépítési pénztár 1443 k 61 f, IXb. Szombathy-Vörösmarthy templomépítési pénztár 3591 k 99 f, IXc. Komáromy Mihály templomépítési pénztár 2940 k 54 f, IXd. Veesej-Bruckner templomépítési pénztár 18323 k 19 f, X. Kistemplom építési pénztár 51545 k 58 f, Xa. Szőke-Madas Kistemplomépítési pénztár 1516 k 16 f, Xb. Aranyi Némethy Kistemplomépítési pénztár 319 k 9 f, Xc. Vallies Antalné szőszék vagy urasztal építési pénztár 1367 k 83 f, XI. Szondy-Kenessey házanként nem koldulók pénztára 4892 k 47 f, XIa. Konthy-Lada alapítvány 358 k 28 f, XIII. Orgona pénztár 867 k 88 f, XIV. Nőnöveldei pénztár 63997 k 11 f, XIVb. Tanítónőképző építési pénztár 17294 k 47 f, XIVc. Kövesdy jutalomdíj alapítvány 349 k 6 f, XIVd. Lengyel Imre és neje alapítvány 111 k 16 f, XV. tűzalap 503 k 77 f, XVI. Szabó Lajos és neje alapítvány 58 k 19 f, XVIa. Belhivatalnoki javadalmaszói pénztár 217 k 38 f, XVII. Konthy alapítványi pénztár 82 k 38 f, XVIIa. Lónyay-Dusóczy sarkó alap 180 k, XVIIb. K. Tóth Antal és neje alapítvány 148 k 57 f, XVIIc. Méliusz szobor alapítvány 279 k 66 f, XVIId. Méliusz síremlék alapítvány 568 k 18 f, XVIIe. Temetés rendezési alapítvány 287 k 28 f, XVIII. Steinfeld-villamos óra

alapítvány 1326 k 60 f, XIX. Tisztviselők nyugdíj alapja 5202 k 85 f A) Mária Terézia árvatartó alap bevétele 1903. évi zárszámadás szerint 109849 k 14 f, B) Tartalék és árvaház építési alapé 32398 k 87 f, C) Ozv. Farkas Istvánné alapé 63 k 8 f. **Összes bevétel és kiadás (melyben a pénzkészletek, tőkebefizetések és elhelyezések is befoglaltatnak) 866.741 K. és 20 fill., 1903. évi pénztárforgalom: 1.733, 482 K és 40 fill.**
Debrecen, 1905. január 15. A főkönyv alapján kiírta:

Nagy László
szamvevő.

IRODALOM.

Debreceni Lelkészi Tár.

Szerkesztette: **S. Szabo József** fölavatott lelkész, debreceni kollegiumi tanár II. kötet. Ára kötve 10 korona. Debrecen, 1904. Kiadja: **Telegdi K. Lajos utóda Eperjessy István** könyvkiadóhivatala.

Ily címen jelent meg a közel múlt napokban, a *Gyakorlati ev. ref. papi lexikon* c. ismert vállalat második kötete, izléses kiállításban, finom merített papíron, a mi a kötetet jóval vaskosabbá teszi az elsőnél, noha annál kisebb terjedelmű.

Az előszóban a szerkesztő ad számot a szerkesztésnél követett elveiről; s jelzi a nyomot, a melyen haladni szándékozik, a következő köteteknél, mert a munka 12 kötetre van tervezve. Helyeselni lehet, hogy szándékozik megszólaltatni Kálvint s a külföldi jeles írókat, helyesen okadatolja, miért nem közöl káté és bibliamagyarázatokat s temetési beszédeket, bár az utóbbira nézve, a gyakorlati szükséglet elől kitérni kár volna. Érdekes, a hogy a vállalat címét magyarázza.

A kötet beosztása azonos az elsőével. Vannak benne bibliamagyarázatok, ifjúsági istenítiszteletre írott, közönséges, ünnepi és alkalmi egyházi beszédek, keresztemelési, esketési beszédek és imák, cura pastoralis dolgozatok, vasárnapi, ünnepi és alkalmi imádságok.

Biblia magyarázatok nyitják meg ezt a kötetet is. *Barakonyi Kristóf* homokszentgyörgyi lelkész 5 magyarázatot közöl a Jéremiás próféta könyvéből. A szöveg kimerítő tárgyalása, alapos ismerete a rég múlt időknek s szép nyelvezet jellemzik az ismert jónévű írónak e műveit is.

Gulya György kölcsei, jelenleg kunágotai lelkész magyarázata Máté V. 3—12. alapján, az *igaz boldogságról*, helyes nyomokon járó, kerek egészet képező dolgozat.

Az *ifjúsági istenítiszteletre* 5 beszéd van a kötetben. Ezek közül az elsőt *Adorján Ferencz* nyiregyházi főgymnasiumi vallásánár közli Decopet után, Ezs. XXXIV. 4. alapján. A *bátorságról*. A Decoppet beszédei kiválóképpen útat találnak a gyermeki lélekhez, egyszerűek, könnyen érthetők naivság nélkül. Alkalmasak lekötöni a gyermek figyelmét, a mi a hatás és építés legelső feltétele. Az átdolgozás a tartalmat kedves, vonzó alakban tárja elő.

A következő beszédet *Csizmadia Lajos* pápai ev. ref. theol. tanár írta. Péld. XXIII. 26. alapján azt fejtegetvén, hogy földi létünk céljául mit tűzött ki az Úr és mi e cél megvalósításának szükséges

eszköze. Kitűzött tárgyát folyvást szem előtt tartó, szövetségserű, értékes dolgozat.

A harmadik ilyenemű beszéd *Sáfrány Lajos* debreceni ev. ref. tanítónőképző intézeti tanártól van, Hochfeld után I. Mózes XXIX. 7. alapján, az ész és szív, az értelmi és kedélyi világ műveletének fontosságáról szólván. Céljának megfelelő, a buzdítás és építés kellékeivel bíró beszéd.

A negyedik beszédben lic. *Ricz Kálmán* pápai ev. ref. főgymn. tanár szól a *hit erejéről*, Márk IX. 23. alapján. Tartalmas, szépen kidolgozott beszéd, mely meggyőző erővel mutat rá a hit hatalmára és áldásaira, hintegetvén a zsenge ifjuság lelkében a hazafias érzés magvait is.

Az ötödik beszéd *Bányai Sándor* hódmezővásárhelyi főgymn. vallásánártól való. Március 15 én szól az ifjusághoz II. Kor. III. 17. alapján. Tömör vonásokban rajzolja hazánk helyzetét 1848. előtt, aztán átalakulását és küzdelmeit s a nagy idők tanulságait. A hazafias érzés ápolása egyik igen fontos feladata lévén az iskoláknak, az ilyen beszédek e célra alkalmasak és szükségesek.

A *közönséges beszédek* sorát *Novák Lajos* sárospataki theol. tanár beszéde nyitja meg, II. Móz. XXXIV. 14. alapján azt fejtegeti, hogy a *bálvány imádatért* bosszút áll az Isten. Gondolatokban gazdag, mélyen járó beszéd, mely találóan mutat rá a mai bálványimáadás különböző nemeire s azok büntetésére.

A 2. sz. beszédben *Lévay Lajos* sárkereszturi lelkész Csel. X. 25—26. alapján az Isten képére teremtett ember, emberi jogát és emberi méltóságát szépen aposztrofálja.

A következő 3 beszédet *Dr. Baltházár Dezső* esperes írta. A 3. sz.-ban a *Jézus gyermekkoráról*, a 4-ben a *damaszkusi útról*, és az 5-ben az *írás magyarázóról* beszél. Terjedelmére mindhárom elég rövid. Szerző — úgy látszik, — inkább akar a gyülekezetben öt szót szólni értelemmel, mint tizezeret értelem nélkül. Am kevés szóval is sok szép gondolatot fejez ki. Tárgyát figyelemkeltően, új oldalról világítja meg. Kár, hogy egyik beszéd sincs részekre osztva, a mely mintegy nyugpontul szolgálna a beszédben, a hallgatóság emlékében jobban megmarad.

A 6. beszédben *Illyés Endre* balmazújvárosi lelkész Absolon képét állítja elének. Az ismeretes történetet elég kimerítően és találóan tárgyalja.

A 7. beszédet *Lic. Lencz Géza* mezőtúr. lelkész írta Jak. V. 13. alapján a *Szenvedés és örömről*. Olyan jól eső érzés melege hatja át a lelket e beszéd olvasása közben, olyan megnyugtató utmutatást ad a szenvedés és öröm közt való magunkviselésére nézve.

A 8. beszédben *Réz László* rozsnyói lelkész bizonyítgatja 3 részben a zoltár írónak ama szavait: „*Jobb nekem Uram a te szádnak törvénye, sok ezer arany és ezüst pénznél.*“ A bevezetés és első rész egészen sikerültnék mondható, a második és harmadik rész azonban összevonva tömörebb lett volna.

A 9. beszédben *Vértessy Mór* bihartordai lelkész beszél az *egyház szeretetéről*. Keresetlen egyszerűséggel, de lelkesen élesztgeti a jelen *gonosz időben* a felekezeti öntudatot, serkenti az aluvókat, erősíti az ingadozókat s buzdítja az Isten országa szent ügyének munkálására, mert a ki ezt nem eszeleksi, az nincs a Krisztussal, tehát ellene van.

A 10. beszédben *Illyés János* átányi lelkész, a *Korhelység átkát* rajzolja Péld. XXIII. 20—21. alapján. Rövid, egyszerű kis beszéd, de megcáfolatlan

minden szava. Vajha hallgatnák az ilyen beszédet azok is, kiken az iszákosság átkot és pusztítást idéz elő! Sajnos azonban az ilyen beszédekre mondja a világ: kemény beszédek ezek, ki hallgatná ezeket.

A 11. beszéd *Vásárhelyi Boldizsár* deési lelkésztől van. Máté V. 38-39. 40. alapján, az engedékenységről és jóakaratról beszél. Mindvégig emelkedett szellemű beszéd, mely édesen ringatva a lelket a múltak szép emlékein, hathatósan vonja azoknak követésére.

A 12. sz. a. *Balogh Ferencz* theol. tanár közli egy régi beszédét, mely azonban ma is, sőt a benne fejtegetett eszmék elvülhetetlen voltánál fogva mindig korszerű lesz. Máté X. 28. alapuló beszéd első részében történelmi adatokkal bizonyítja be, hogy nem lehet a lelket megölni, a második részben pedig gyönyörű tanulsággal vonja ki, hogy az igazság legyen vezérünk a véglehetőleg a lelkiismereti szabadságot soha fel ne áldozzuk.

A 13. sz. beszéd szintén régiebb munkái közül való a szerzőnek: *Segesváry József* esperesnek. Az egy akol és egy pásztor eszméjét fejtegeti, bizonyítván elsőben, hogy az emberiség boldogságára felette szükséges a vallásbeli egység, azután rámutat arra, hogy miért remélhető ennek beteljesülése. Szövegszerű, jól kidolgozott beszéd.

A 14. sz. beszédet *Paulinyi Károly* mezőberényi lelkész írta I. Sám. I. 26-28. alapján. A beszédnek már exordiuma is felkölti a figyelmet s ezt a tárgyalás egész folyamán képes lekötve tartani. Kitűnő alkalmi beszéd, mikor a nevelésről kell szólni. Az Anna asszony történetéből kiindulva, egészen szövegszerűen osztja beszédét e két részre: 1. A keresztyén szülőknek gyermekeiket olyan ajándéknak kell tekinteni, a melyet az Urtól nyertek és 2. a melyet az Urnak kell visszaadni. Tartalom, kidolgozás, tiszta, logikus főre mutat.

A 15. sz. beszédet *Nánássy Lajos* chichagoi lelkész közli Monod Adolf után. A hatodik parancsolat betű szerinti és szellemi megszegését fejtegeti e két részre osztott beszédben. Eszme, tartalom, megszületni való gondolat van benne tagadhatatlanul, egészben véve azonban hazai viszonyaink közt csak alapos átdolgozás mellett volna használható. Más világ az, a melyben született e beszéd.

A 16. sz. beszéd *Sedivy László* nyitrai lelkésztől van, ki Máté VII. 21. alapján a *menyországról és annak elnyeréséről* beszél. Kitűzött tárgyától el nem térő, szövegszerű beszéd.

Az *ünnepi beszédek* közül az 1-ső számú az *Illyés Endre* b.-ujvárosi lelkészé. Az *idő teljessége* címen Gal. IV. 4. alapján adventi beszédet közöl, kifejtve, hogy elérkezett az idő teljessége, 1. a politikai viszonyok és 2. az általános erkölcsi romlás miatt. A tárgy alapos ismerete és helyes kezelése jellemzik e beszédet, mely műveltebb közönségnél érdeket költhet s hatással lehet.

A 2. sz. beszéd *Gulyás Benő* m.-csáthi lelkésztől van Luk. II. 10. alapján a *karácsonyi örömről* szól, mely abban nyilvánul, hogy Jézus 1. lehozta a menyit a földre és 2. felemelte az embert a földről a menybe. Ünnepi hangulathoz illő, helyes nyomokon járó beszéd, melyben szöveg, téma, dispositio harmonikusan vágnak össze.

A 3. sz. beszéd szintén karácsonyi, elő és utó imával, szerzője *Jánosi Zoltán* debreceni lelkész, ki II. Kor. VIII. 9. alapján a *Jézus szegénységéről, mint a mi gazdagságunkról* beszél 2 részben. A propositio

és felosztás maga a szöveg. Széles körű olvasottság látszik e beszéden, a melyet különben egy kissé túlságosan is mutogat szerző, a tekintélyi bizonyítékok folytonos hivatolásával, ilyenül azonban arany száju Szent Jánosra is hivatkozni, a ref. katedrával össze nem fér.

dr. *Márk Ferencz* okányi lelkész írta a 4-ik sz. beszédet. Öv utolsó vasárnapján elmélkedik Zsolt. LXXVII. 6. 13. 14. alapján, az *Isten szentséges utairól*, melynek nyomai láthatók a népek és egyesek életében, e két részre oszlik a beszéd. A bevezetés és a második rész sikerültebbnek mondható az első résznél. Amit mond, mind a tárgyhoz tartozó ugyan, de mégis, mintha nem érezné az ember teljesen meggyőzve magát a hit azon felséges igaz-ága felől, hogy az Isten utai szentségesek, mintha ennek többszöri emlegetése csak refrainszerűen hangzanék.

Az 5. sz. Virágvasárnapi beszéd *Szalóczy Pál* t.-valki lelkésztől. A *Jézus megkísértetését és a kísérteten való győzedelmét* szövegszerűen és elég helyes nyomon tárgyalja a két részre osztott beszédben.

A 6. sz. a. *Garzó Gyula* gyomai lelkész egy nagypénteki beszédet közöl *Jézus temetése* cím alatt Luk. XXIII. 50-53. alapján. Gyönyörűen van felosztva 3 részre, a mikor a Jézus temetésének kiemelkedő pontjai gyanánt rámutat 1. a hűség bátorságára, 2. a kegyelet szolgálatára és 3. a szeretet adományára.

A 7. sz. a. husvétii beszédet közöl Zimmerman Pál után *Futó Zoltán* szentesi lelkész. Péter I. 3-9. alapján. Nagyon szép nyelvezetű, emelkedett szellemű, hatásos beszéd. A propositio egy kissé hosszú s az első rész, a többihez viszonyítva aránytalan.

A 8. sz. beszéd áldozó esütörtöki *Lic Lencz Géza* mezőturi lelkésztől, elő és utó imával, melyek mindenike egy-egy szép rythmus. A beszéd Máté XXVIII. 20. alapján azt fejtegeti, hogy az *Ur velünk van*. Magas színvonalon álló, alakra és tartalomra egyaránt értékes beszéd.

A 9. beszédet *Gulyás Lajos* kisujszállási volt lelkész dolgozta dr. Gerock K. után egészen szabadon. Pünköstkor I. Kor. III. 16. alapján arról beszél, hogy a Szent lélek az emberi szívet mimódon alakítja Istenházává és 3 pontban kifejti, hogy 1. szószéket állít abban az Isten igéje számára, 2. urasztalát épít abban Istennek tetsző áldozatra és 3. orgonát készít abban, égi harmonia létesítésére. Szokatlan, hogy az orgonát is olyan lényeges kellékül tekinti az Istenházanak, mint a szószéket és az urasztalát. Akkor lehetne ide illő a 3. rész, ha orgona avatás alkalma is volna Pünköstkor. Egyébként ügyesen kidolgozott beszéd.

Az *alkalmi beszédek* közül az 1. számot *Jánosi Zoltán* debreceni lelkész írta, elő és utóimával. Az imák elég rövidek, némi bombasztikus izettel, annál terjedelmesebb azonban a beszéd, mely bőjti urvasorai alkalomra szól Ezs. LVIII. 3-7. alapján. Nagy olvasottságról, széles körű ismeretekről tanuskodó, mindvégig érdekes, élvezetes beszéd.

A 2-ik sz. beszéd, már szerzője magas koránál és állásánál fogva is felkölti a figyelmet, a szerkesztő megjegyzése szerint *Kiss Áron* püspök a múlt évben diktálta tollba és elmondatta káplánjával. Tavaszii beszéd I. Kor. XV. 42-44. alapján erről a propositióról: *feltámadunk*. Hitünk e boldogító igazságát 3 részben igazi mesteri vonásokkal rajzolja.

Az agg testben még mindig teljes erejében működő, szellemi bizonyossága e beszéd.

A 3. sz. beszédet *Sass Béla* ág. ev. vallás tanár írta, husvét utáni vasárnapra. Ján. ev. LVI. 16. 23. alapján 3 részben fejtegeti, hogy a Jézus eme nyilatkozata: Én az atyához megyek, a tanítványok lelkében 1. aggóató töprengést, 2. keserű szomorúságot 3. senki által el nem vehető örömet okozott. A lelkét szelíd nyugalommal eltölteni alkalmas, értékes dolgozat.

A 4. sz. beszédet *Madarász Imre* karcagi lelkész írta. Nyári alkalommal esd. XIV. 17. alapján arról elmélkedik, hogy *Isten nem hagyja magát bizonyosság nélkül*, sem a természeti, sem az erkölcsi világban. Nagyon szépen irt, okos, kerek beszéd, s milyet szívesen hallgat az egyszerűbb és műveltebb közönség egyaránt.

Az 5. sz. beszéd *Nagy Károly* makói lelkésztől van. Aratási urvacsorakor Ézs. LXIII 7. alapján elmélkedik 1. az áldásokban velünk közlött isteni kegyelemről, 2. miképen kell azért dicsérnünk az urat? A felosztás is mutatja, hogy lehet mondani valója a szerzőnek, és van is, mind a két rész tele van helyes, szép gondolatokkal.

A 6. sz. alatt *Soltész Elemér* nagy-bányai lelkész lendületes, szép alkalmi beszéde van közölve, melyet XLIV Zsolt. 10—12. alapján Okt. 6-án mondott.

A 7. sz. beszéd szerzője *Kiss Ferencz* püspökladányi lelkész, ki a muló világról és az örök ígéről ősi alkalommal elmélkedik. A szöveg hibásan van jelezve Ézs. XLVIII. 8-nak, XL—8. helyett. Az ismeretes szöveg igazán gyönyűren van kidolgozva; egyike a kötet legérdekesebb darabjainak.

A 8. sz. beszéd *Szűcs József* alsó-örsi lelkésztől van. Hozs. IX. 2. alapján sikerült alkalmi beszédet ír a szövegből álló témáról, kimutatván, 1. hogy, mikor csál meg és 2. mikor nem csál meg a must? Találó bibliai idézetei, a szent könyvben való jártasságra mutatnak.

9. sz. a *Öry Tamás* Lázárii lelkész közöl egy reform. emlékünnepi vagy nov. első vasárnapi beszédet Eféz. IV. 16 alapján kimutatja, hogy okt. 31-én a ref. egyház születését, nov. 2-án pedig a kath. egyház a halottak emlékét ünnepli. Érdeklődéssel tekint az ember az egymáshoz közelérő két alkalom szembeállításából levonható tanulságokra; e helyett azonban tárgyalja külön-külön mindeniket, a nélkül, hogy összefüggésbe hozná egymással, a nélkül, hogy csak rá is mutatna, mért választotta Luther fellépésének idejéül, éppen a halottak ünnepét? A szövegben is kevés az alkalmiság. Az eszme szép, egy beszédre tárgyat bőven adna megfelelő kidolgozás mellett.

A 10. sz. beszéd *Szele György* debreceni lelkésztől van CXI Zsolt. 4. 5. alapján urvacSORAOSZTÁS után elmélkedik. Egészen sikerült beszéd, mely a szöveget 3 részre osztva tárgyalja.

A 11. sz. a. *Arany Gusztáv* péczeli lelkész Luk. IX. 62 alapján lelkész értekezleti alkalomra irt beszéde következik. Szép beszéd, mely találóan mutatva rá a bajokra, hiányokra, a gyógyszerert is helyes uton keresi.

A 12. sz. beszédet *Csécsei Imre* aradi lelkész írta: Luk. XIV. 28. 29. 30. alapján beszél a *lelki torony megépítéséről*, melynek alapja nem lehet más tudomány, mint Istennek kijelentett szent ígéje és ez is áldozatot követel minden embertől. Sikerült alkalmi beszéd.

A 13. sz. beszéd ritka alkalomra iratott. A sajóvelezi orgona felavatása és egyszersmind az énekkar félszázados jubileuma alkalmával tartotta *Szuhay Bedenek*, borsod-kápolnai lelkész. CL Zsolt. 14. alapján arról beszél, hogy az orgona akkor felel meg magasztos rendeltetésének, ha annak megindító hangjai 1. Isten iránti hálára és bizalomra 2. a régiiek vallásos hitbuzgóságára lelkesít. Alkalmi vonatkozásaival s kitűzött tárgyának tartalmas, szép nyelvezetű fejtegetéseivel, bizonyára nem volt hatás nélkül halgatóira.

A 14. sz. a. *Olajos Pál* gesztelyi lelkész, templom-alapkö letételekor tartott beszéde és imája közöltetik. Textus nélkül szól arról, hogy a templom alapja, mint élő kő, az evangyeliuni hitből táplálkozó egyházszereket. Belsőségteljes a beszéd és szivből jövő az imádság.

A 15. beszéd *Szele György* debreceni lelkésztől van. II. Tim IV. 3. alapján, lelkészválasztási alkalommal beszél a lelképásztorban megkivántató kellékekről, hogy 1. kellő jártasság és alapos ismeret az evangyeliuni igazságaiban 2. meggyőződés, igaz, erős hit 3. a mit lelke vall, szája nyilván hirdet az megbizonyítassék cselekedetei és egész élete.

16. sz. a. gömbfeltételi beszédet és imát közöl *Hallgató János* felső mérai lelkész. A gömb, kakas, és csillag használatára vonatkozó történelmi fejtegetés után, érdekesen és tanulságosan mutat rá ezek vallásos jelentőségére.

17. sz. a. *Révész Kálmán* kassai lelkész és esperes egy rövid, de tartalmas beszédet közöl lelkész-beiktatáskor.

Az ünnepi beszédek sorát a *Novák Lajos* sárospataki theol. tanár hazafias beszéde zárja be. I. Pét. IV. 12. 13. alapján *honszerelmünk tisztító tüzéről* beszél emelkedett szellemben. Keresztelési beszéd négy van a kötetben, *Nagy Béla* egri lelkész *elsőszülött* keresztelésekor háznál, *Dr. Márk Ferencz* okányi lelkész *két nazarénus gyermek keresztelésekor*, *Kövendi Dénes* kunmadarasi lelkész, *harangozáskor*, *I. Irsay József* kolozsvári lelkész, *áttértek* keresztelésekor tartott beszédet közöl. Mind a négy megfelelt az alkalomnak, mikor tartattak.

Esketési beszédet hetet tartalmaz a kötet. *Garzó Gyula* gyomai lelkész, orvos esketésekortartott beszédet közöl, alkalmi vonatkozásokkal; ugyan ő tőle van még egy esperes és papi árva esketésekortartott beszéd. *Györi Lajos* kenderesi lelkész, szivhez szóloán beszél ifju házassulókhoz. *Révész Kálmán* kassai lelkész ifju lelkésznek r. cath. vallásból áttért jegyesével egybekelésekor szól bensőségteljesen. *Kovács Lajos* panyolai lelkész beszéde rokon esketéskor, keresztelen egyszerűséggel, szivből fakadó érzelmeket tolmácsol, *Gulyás Benő* m.-csáthi lelkész, poetikusan beszél. *Szakáts Imre* mórágvi lelkész, lelkész jellegű tanár esketésekort ir nemes hangú beszédet.

Csiky Lajos debreceni theol. tanár és *Csák Máté* n.-váradai lelkész, a *lelki gondozás körébe eső dolgozókat* közölnek. Amaz beteg gyülekezeti tag, emez pedig kórházi betegek lelki gondozásáról írnak, uttörő munkáikban tanulságosan sok szép gondolatot fűzvéen össze e kevésbé művelt mezőkről.

Imádságokat sok különböző alkalomra találunk a kötetben. Egyébként is már hosszúra nyult ismeretetésünket, minden egyes darabnak részletezésével még tovább nyújtani nem akarva legyen elég a szerzők nevének felemlítésével s általánosságban annyit

mondani róluk, hogy mindanyian eltalálták a hangot, melyen Istennel társaloghatunk mindanyi élvezeti a lelket, az örök jószág, a kifogyhatatlan kegyelem forrásához. Az alkalmiak még a sok szép közül is különösebben megragadók.

Vasárnapi imákat közölnek: *K. Tóth Kálmán* debreceni lelkész négyet, *Szabó József* szalontai lelkész négyet, *Sulyok István* n.-váradai lelkész és esperes egyet, *Babay Kálmán* fejér-keresztesi lelkész négyet.

Ünnepieket közölnek: *Hetessy Viktor* ó-moravicai lelkész három, *Babay Kálmán* kettőt, *Biki Károly* szatmári lelkész és esperes egyet, *Sulyok István* egyet.

Alkalmiakat közölnek: dr. *Erdős József* debreceni theol. tanár kettőt, *S. Szabó József* debreceni főgymn. tanár egyet, *Rác István* szatmári lelkész egyet, *Babay Kálmán* négyet, *Vadas Gyula* m.-csanádi lelkész egyet, *Garzó Gyula* egyet, *Hallygató János* f.-mérái lelkész egyet, *Sollész Elemér* n.-bányai lelkész egyet, *Juhász László* győrteleki lelkész kettőt, *Sáfrány Lajos* debreceni tanár egyet, és *Kiss Áron* püspök egyet.

Azzal a meggyőződéssel zárjuk ismertetésünket hogy a kötet változatos és magas színvonalon álló tartalmával, egyházi beszéd irodalmunkban első rangu helyet érdemel és óhajtható, hogy a munkás, derék szerkesztő és az áldozatkész kiadó, az elébök kitűzött célt elérjék.

Szamospart.

Előfizetési felhívás.

„Fogjátok meg a rókákat és a rókafakat kik szőlőinket (az anyaszentegyházat) pusztítják, mert a mi szőlőink virágzásban vagnak.“
(Enekek éneke II. 15.)

„Evangéliom szerint reformált Hitvédelem az ujrakeresztelkedő baptisták ellen“ című füzetemre előfizetést hirdetek. A kis füzet február hó végén fog megjelenni. Egy füzet ára 20 fillér lesz, aki 10 példányt rendel portomentesen küldöm meg neki. Aki 100 példányt rendel a gyülekezetben való szétosztásra, féláron és portomentesen kapja.

Tisztelettel kérem azért a nagytiszteletű lelkész urakat és minden egyházunkat igazán szerető atyánkfiait, hogy engemet e kis füzet kiadásában támogatni sziveskedjenek, és a baptizmus ellen több éve folytatott küzdelemben megsegítsenek. Ismeretes, hogy személyesen és írásban több éve munkálkodok e lelkitévely tovább terjedése ellen, hogy eddig mily eredményt értem el, azt a jó Isten tudja; hogy hány lelket sikerült közülök a keresztelő kád széléről vissza rántani és visszaadni szeretett egyházunknak, visszaadni a józanész és tiszta evangéliomi tudományok, azt nem én vagyok hivatva megítélni.

En ki magam is számos éveig rabja voltam e tévelygésnek, legjobban megtudom ítélni, hogy ez az Amerikából ide esempészett *lelki pestis* mind testileg, mind lelkileg tönkre teszi magyar kálvinista népünket, keresztyéni s felebaráti kötelességem egész erőmmel és odaadással munkálkodni ellenök, ki szememmel láttam és az élet iskolájában tapasztaltam, hogy közönséges *szent csaláson* és *szemforgatáson* alapszik az egész. Ime ezért folytatok én is missziót ellenök s tartom szemmel egyházmomból munkájokat s megjelenek felvilágosító füzetekkel ott, ahova ők hivatlanul betolakodnak. Es én nem is tehetek másképen, mert ha vissza gondolok azon községre, ahová e lelki pestis belopódzott, s felszámítom, hogy mennyi botrány, versengés és könynek lett okozója,

hogy mily károkat okozott ev. ref. egyházainknak nem nézhetem el, hogy mi hideg udvariassággal s közönyösen hagyjuk őket gyujtogatni, ahelyett, hogy mentenők, ami még megmenthető.

De én személyesen csak ritkán vagy egyáltalában nem lehetek ott, ahova ők bujkálnak, mert ezt nekem anyagi körülményeim meg nem engedik; de igenis megjelenhetek a nép közt füzetem által, ha egyházunk őrei nekem segítségül jönnek, és felvilágosíthatom a könnyen hívő és lépremenő ev. ref. híveket, a mint tettem azt személyesen és nagy sikerrel a tavasszal, mikor egy biharmegyei falucskában időztem s egy ref. földmives házában olyan alkalomra léptem be, midőn a ref. hívekkel telt házban egy baptista próféta asszony ugyan szorgalmasan térített és gyalázta ami hittételeinket, ami népünk meg csak ámult bámult, de védelmére senki sem kelt egyházunknak.

Ekkor én mint idegen engedelmet kértem a szólásra és hittételeinket a ref. hívek tetszésére és meglegedésére megvédtem, szóltam először ahogy ők kezdik a térítést Pál apostolnak II. Korinth. 6. r. 17. verséről. Kimutattam, hogy mily nagyot tévednek itt, azután az egyházi fenytékről, majd a gyermek keresztség okos és szükséges voltáról, az urvasora illendő és tisztességes kiszolgálásáról, a térdeplésről és mindazokról, amikért ők az egyházat elhagyják. A vitában én győztem és az asszony megsegyenült s a félig elbolondított hívek egyházukhoz visszatértek. Ime ezt a jelenetet fogja füzetem tartalmazni.

Ujlag kérem azért azokat, akik eddig pártfogóim voltak, most se hagyjanak magamra ez üdvös munkában. Maradok atyafiúi szeretettel és mély tisztelettel Debrecenben, 1905. február 7.

Faragó György
Ersébet-ut 21. szám.

Magyarírók élete és munkái. *Irta Szinnyei József. Kiadja Budapest Hornjanszky Viktor. Egy-egy füzet ára 1. korona.*

E nagy vállalatból jelenleg a X. kötet 7. füzeté fekszik előttünk a *Petőfi-Philipp*: nevekkel, a füzet legnagyobb részét a Petőfiről írott adatok foglalják el Minket, lapunk céljának megfelelőleg, a következő protészta ev. ref. egyházi és iskolai írók érdekelnének közelebről e kötetben: Petri Elek budapesti ev. ref. Petri Károly monoráki, Petrovics Soma szentesi Petschius Péter frivaldi, Petz Ernő horkai, Peti Gyula mező-berényi, Petz Lipót soproni ág. ev. lelkész k; Dr. Petzkó Ernő debreceni ev. ref. főgymnásiumi tanár; Pfanschmied Keresztély tiszta-kerületi ág. ev. püspök; Philadelphus Adám és Philadelphus Móríc német-lipesei ág. ev. lelkészek; Philipp János szepes-iglói ág. ev. nép és polgári iskolai tanító; Philippi Frigyes brasói ág. ev. gymn. tanár. Az eddigi megjelent 89 füzet összesen 18,734 író életrajzát tartalmazza. Melegen ajánljuk az óriási utánjárásal készült nagy művet a hazai irodalom iránt érdeklődő minden művelt ember figyelmébe.

A Hegedüs és Sándor debreceni könyvkiadócégi mai számukban megjelent *Debreceni Lelkessi Tár* (Gyakorlati ev. ref. papi lexikon)ra vonatkozó hirdetésére és az abban közölt előnyös megszerzési módokra felhívjuk a nagytiszteletű lelkészi kar figyelmét.

K Ü L F Ö L D.

Francia egyházi szemle.

A francia klerikalizmus csak nem rég tombolt örömeiben Combes miniszterelnök bukásán, azt remélvén, hogy a kulturharcban az ő javára kedvező fordulat fog beállni. Azonban reményében eszalatozott, mert kitünt, hogy az új kormány komolyan számot vetvén a helyzettel, arra a meggyőződésre jutott, hogy a kormány fő feladatát a köztársaságiak közti egyetértés létesítése képezi. Programváltozásról szó sincs, Rouvier miniszterelnök első nyilatkozatában kijelentette a kamarában, hogy „nem téríteti el magát attól a munkától, melyet el kell végeznie, hogy a törvényhozási időszak el ne teljék úgy, hogy az országnak ígért reformok közül csak egyet is meg ne oldjanak.” A reformok közt pedig Rouvier világosan felemlítette az állam és egyház elválasztását is. E javaslat sorsa úgy látszik meg van pecsételve, mert a kormány nyilatkozatát 419 szavazattal 107 ellen, tehát impozáns többséggel tudomásul vették. A kormány azonban még sok nehézséget lesz kénytelen elhárítani, míg e fontos kérdést elintézi, mert mint az új vallás és közoktatásügyi miniszter kijelentette, Franciaország holt pontra érkezett és határozni kell a felett, hogy vagy elválasszák az államtól az egyházat, vagy pedig a Vatikánnal új konkordátumot kössenek. Franciaországban pedig a pártok jelenlegi hangulata mellett az új konkordátum megkötése ki van zárva, mert az egész kulturharc kiinduló és végpontja a köztársasági kormányforma biztosítása, melyet csak úgy gondolnak lehetségesnek, ha Franciaország belső ügyeibe semmi féle külső hatalom bele nem avatkozhatik, másfelől pedig sem a szószerket, sem az iskolákat köztársaságellenes elvek terjesztésére fel nem használhatják. Ime, a katholicizmusnak a tényleg fenálló kormányforma ellen első sorban külső helyről, a pápaság nyomása alatt megnyilatkozott ellenséges magatartása fogja a franciaországi egyházi életet erős próbára tenni, s a protestantizmusnak utóbbi időben nagy erővel jelentkező gyarapodását esetleg megakasztani.

A francia protestánsok végképpen leszámoltak azzal, hogy az állam és egyház elválasztása törvénynyé válik, éppen ezért egyházi gyűléseik ezen fontos kérdésben egymás után foglalnak állást. A párisi ref. egyházköztség nem rég hozott határozatában nem tiltakozik ellene, de az igazságos és méltányos megoldást követeli. Kívánja az állam semlegességét a vallással szemben, de lelkiismereti kultuszszabadság tiszteletben tartása mellett, továbbá a francia református egyház hagyományos presbiter zsinati szervezetének fentartásával. E szervezet még a reformáció korában 1559-ben alakult. XIV. Lajos megsemmisítette, a harmadik köztársaság visszaállította, s 1873-ban a köztársasági kormány megerősítette. Ha az államtól semmi segílyt nem nyernek, csak nemzeti szervezet képes a református egyház fenállását biztosítani, de olyan értelemben, hogy egész Franciaországban legyen szabad egyesülniök. Követelik az egyházközségek birtokjogának elismerését. Egy másik egyházközség a szövetkezés jogának biztosítását követeli, a mi különben az egyesületekről szóló törvényben is benfoglaltatik. A korlátlan birtok és alapítóke szerzés jogát nem kívánja, de olyan alapítóke szer-

zésének meg engedését óhajtják, melynek jövedelme egy évi szükségletet fedez. A tényleg működő lelkészek szerzett jogainak biztosítását kívánja. A kultusznak olyan biztosítását kéri, mely egy köztársasági kormányhoz méltó, melyben éppen a köztársasági kormánynak kell jó példát adni, különösen olyan felekezettel szemben, mely szerzett jogaival soha vissza nem élt, sőt a hazai törvények iránt való tiszteletben mindig első helyen állott.

A törvényjavaslat benyújtása után a francia protestánsok rögtön konstatálván a veszedelmet, mely a törvényjavaslat törvényvé válása esetén a francia protestánsokat fenyegeti, küldöttségileg keresték fel az állam és egyház elválasztásáról szóló törvény előkészítésével megbízott bizottságot. A református, a szabad egyház, methodista és baptista egyházak küldöttei kísérelték meg sérelmeiknek előadásával hatni a bizottságra.

A francia református egyház belső életében az evangélizáló mozgalmak lankadatlanul folynak. Erdekessé teszik egyes lelkészek működését a vitatkozások, melyeket az atheistákkal és az anarchistákkal tartaniok. Egyik lelkész egy atheistával az állam elválasztásáról vitatkozott, egy anarchistával pedig a keresztyénség és megváltás tényéről. A hallgatóság a hirdások szerint több ízben fejezte ki tapsal a lelkész állításaival szemben helyeslését. Jellemző, hogy a közvélemény éppen nem tartja veszedelmesnek egyházi szempontból az ilyen vitatkozásokban való részvételt, sőt alkalmasnak tartja a hívők hitének megerősítésére és a keresztyénség eszméinek terjesztésére.

K Ü L Ö N F É L É K.

Templomi szemle.

Az elmúlt templomi hét legkiemelkedő eseménye volt Szele György és K. Tóth Kálmán kettős predikációja és a Jánosi szép beszéde. Az első Luk. II. 41—45. alapján a vallásos nevelésről és a szívnek Isten után való ős vágyáról. Eszter I. 1—3. és II. 7—8. ismét Eszter VII. 1., 2., 3. nyomán pedig a *K. Tóth Kálmáné*: Assvérus és Eszter lakodalmáról; a *Jánosié* a nyomorról és annak orvoslásáról.

Mind a három időszerű tárgy és mind a három lelkész kidolgozása homiliaszerű. A Szeleében az érzelmes részletek megkapók, a K. Tóth Kálmánéban a bravuros textus és tárgy választás. a Jánosiéban a mélysége és sötét háttere. Mindahárom predikáció alakjára is szintetiko-analitikus, azon csapáson halad, melyet Mitrovics sürgetett és a mely alakban Dobos prédikált. Szelénél a főtétele ez: **Mit tegyünk, hogy megtalálhassuk Jézust? Felelet: legyünk vallásosak és megtaláljuk őt a templomban, az ő igéjében, az isteni kijelentésben, töredelmes szívünkben, isteni küldetésünkben és az urhoz való engedelmességben.** A K. Tóth Kálmán

2 farsangi beszéde nyomtatásban már megjelent s ez a körülmény arra adhatna alkalmat, hogy arról is elmélkedjünk: lehet-e a szerzőnek kiadott beszédeit használni? Szerintem lehet, de nem tanácsos. Nem különösen az olyan markáns szerzőnek, mint K. Tóth Kálmán, kinek beszédei egyszeri hallásra is megragadnak. Bár többször is szívesen vesszük, mert az élet derültebb oldaláról szólnak s tele vannak színnel, virággal, fényvel.

Mily megkapó ellenkép ehez a Jánosi beszéde, melynek háttérét a téli nyomor, socialis bajok és a boldogtalanság képezik.

Miben állnak e bajok s hogyan orvosolhatók? Ezt kérdi a szónok és így felel meg rá:

Azok 1. Testi bajok és így meg orvosolhatók a könyörületesség által.

2. A jogtalanság, ellenszere a keresztyén socialismus.

3. A lelki nyomor, gyógyul az evangéliom által, buzgó lelkészek és világiak hű szolgálata folytán.

Közönség mindenütt szép számmal.

— **Szavazatbontás.** Az egyházkerületi főjegyzőségre beadott szavazatokat február 9-én bontotta fel az egyházkerületi elnökség vezetése alatt kiküldött bizottság. Az eredményről a következőkben számolunk be: Dicsőfi Józsefre esett 252 szavazat, Eröss Lajosra 212 és Sass Bélára 289 szavazat. Senki sem nyervén abszolút többséget, Dicsőfi József és Sass Béla között újabb szavazás lesz; a szavazatok beadására folyó évi március hó 31-ik napját tűzte ki a bizottság. Minket a végeredmény nem lepelt meg. Azután a hatalmas, sok tekintetben lesújtó nyilatkozat után, melyet Eröss Lajos e lap terén nyilvánosság elé bocsátott, melyben határozottan elhárította magától a feléje irányult bizodalmat, alig lehetett gondolni felényi szavazatra is. Az a 212 szavazat ama presbyteriumok szavazata, melyekben az elutasítás ellenére sem tudta megtagadni önmagát a feltétlen ragaszkodás. Sem pártpolitikai tekintetek, sem a közismert felülről induló gyöngéd nyomás, melynek titkaiba volt alkalmunk belátni, nem tántorított el sokakat a független meggyőződés nyilvánításától. És ezt jó lesz minden irányban jövőre jogos figyelemre méltatni, főként azoknak, a kiket az Eröss Lajosra esett szavazatok tekintélyes száma — — ezuttal meglephetett . . .

— **A ref. kollegium és a szabad iskola.** A magasabb fokú népnevelés szolgálatára alakult ez az új társadalmi intézmény, Debrecenben is működik. A szabad iskola melynek élén Jászi Viktor jogakad. tanár áll kettős uton szolgálja a nagy célt. A *művelt közönséget* szerdán délutánként tájékoztatja a legfontosabb kérdések felől, gyermek nevelés, betegsé-

gek, socialismus stb.; a *népet* pedig vasárnap délután tanítja a magyar irodalomra. Mind a két szakon eddig kollegiumunk és felekezeti iskoláink tanárai közül többek vettek részt így dr. Tüdös Kálmán, Sáf-rány Lajos, dr. Bartha Béla, dr. Csürös, dr. Ferenczy Gyula. Most pedig a főiskolai ifjuság is beosztott. A népies ciklusban a tanárok a költőkről tárgyaltak a fiatalság pedig a költők verseit fogja szavalni. Volt egy harmadik tanfolyam is, a szervezett munkások számára. Ebben a szakban Török Péter főgimn. tanár fejlődéstant és Jánosi Zoltán ref. lelkész világtörténetet adtak elő.

— **Az erdélyi egyházkerület és a másod papi papok.** Sokszor bántjuk az erdélyieket a specialitások miatt. Pedig ezek a specialitások gyakran okos dolgok. Ilyen p. o. az u. n. másod papi rendszer, mely abban áll, hogy a városi lelkészeknek sem javadalma sem állása nem egyforma és hogy közöttük bizonyos alárendeltségi viszony van. Ha az örökös surlódásokat kiakarjuk kerülni, ennek a régi szokásnak megvan a maga jelentősége és jótékony hatása. Most az igazgatótanács egy elvi jelentőségű döntésében, a lelkészi állások egyenlősége mellett foglalt állást. Ugyanis a szászvárosi e. község két papi állomással egybekötött javadalom egyenlősítése kérdésében az eddigi állapot föntartása mellett határozott az e. község és e. megyei tanács, de Vitus Lajos presbiter és Baczó Mózes lelkész felebezései folytán az ig. tanács az egyenlősítés mellett döntött oly módon hogy mindkét papi állomásnak 4000 kor. kezdő fizetése legyen, mely 5 ízben esedékessé váló 400—400 kor. korpótlékkal emelkedjék. Az így megállapított elv keresztülvitelére vonatkozó részletkérdések elintézésére az e. község fölhivatott.

— **Fejes István az egyházi adózásról** egy nagybecsű cikket irt a S. L. 4-ik számában. Ebből közöljük a következő megjegyzést: „Egyelőre gondolkozás végett csak ennyit írok, jelezve, hogy a radikális reformok elkerülhetetleneknek látszanak. Mindennek az államsegély a sarkpontja, adóügyi törvényünket tehát ez fogja szabályozni. Államsegély mellett egy református ember sem tartozik többet fizetni állami adója 10 százalékánál, de viszont államsegélyben nem részesülhet az egyház, mely a 10 százalékot ki nem meríti, ez elől az elv elől ki nem lehet térni, bármint kerülgetjük is. Adócsökkentés egyfelől, adóemelés másfelől, nem lehet részleges, hanem egyetemes, ha nem az egyházaktól függ, hogy mennyi minimális fizetést adjanak hivatalnokainak. Milyen megfontolni való dolgok ezek. Megfontolni való a korpótlék beillesztése, megfontolni való a 10 százalék kirovása esetén a be nem folyó bányadnak miként pótlása s az, amelyek mind a törvényben oldandók meg, hogy biztos alapra fektethessük számításainkat. Szerencsének tartom, hogy be nem fejezhettük az adóügyi törvényjavaslat tárgyalását, mert ime időközben használhatlanná tette azt a közös protestáns bizottság elvi álláspontja.“ Ime Balthazar és társai, nem hiában zörgetelöztek tehát.

— **Választási hírek.** Vitéz Lajos dunáninneni ker. missiói lelkész, a kit a podluzsányi (Trencsén m.) egyház még mult évi novenberben megválasztott lelkészül, miután a választás ellen beadott kérvényt visszavonták, február havában elfoglalja állását. Mayer Pál borsónyi lelkész már elfoglalta állását. Krizbán (Brassó m.) Sexti Kálmán h. lelkészt, az udvar-

helymegyei Szász-Zomborban (a szász egyház hatósága alatt) Czinkóczky János girálti lelkészt választották meg lelképásztorul. Mind a két ifju lelkészre szép hivatás vár. Sexti beigtatása febr. 5-én lesz. A nyíregyházi gymnasiumnál rendes tanár lett Zimmermann Rezső, helyettes tanár Kameniczky András tanárjelölt. — *Az örvendi* (Bihar m.) ev. ref. egyházban 40 évig szolgált néhai *Biró János* érdemes lelkész egyházmegyei tanácsbíró hogy milyen eredménnyel, legjobban meglehet itélni abból, hogy most a hívek a derék apának derék fiát, a debreceni egyház egyik segéd lelkészét *Biró Ferenczet* hívták meg papjokul. Aztán mondják, hogy nincs a hívekben háládatosság és a derék apák földi vagyon nélkül is nem hagyhatnak fiaikra szép örökséget. A közbeszédben azt mondjuk; „nézd meg az anyát, vedd el a lányát“, és itt be telt, hogy „nézd meg az atyját, válszd meg a fiát“. Boldogságot és örömet kívánunk a szerencsés választáshoz.

— **A hívek az egyházi adó ellen.** Az Erdélyi Prot. Lap értesítése szerint a vizaknai e. község hívei is vonakodnak rendszeres egyházi adót magukra vállalni, minélfogva kénytelen volt az ig. tanács főhatósági joga alapján elrendelni az állandó egyházi adó megállapítását és kivetését, minthogy az egyháztagsági jogok esakis ezen alapon gyakorolhatók. És vannak komoly férfiak, a kik még az egyházi adó emeléséről gondolkoznak?

— **Egy kis cura pastoralis.** A multkorában meglátogattam a socialisták olvasókörét. Megjegyzem, hogy akár tudományos, akár paraszt socialismusnak nevezzük alföldi népünk socialis irányzata ma napság már a legrombolóbbá vált: igazi nemzetközi, mely hazát nem ismer, valásra semmit nem ad. Ennek az irányzatnak körülbelöl egy éve. Nos tehát bementem hozzájuk hiszen körüknek tagja vagyok s ezer kérdéssel találkoztam. A nép sanyaru helyzetéről, meg a bajok orvoslatáról beszélgettünk. Megszólal egyszerre egyik: Kérem, hogy is hinnénk az uraknak, mikor már az iskolában hazugságot tanítanak a gyermekeknek... kezdik a testvér gyilkosságon, aztán csaláson. Ránéztem olyan iparos féle ember volt. Bár feltétlen jóakarattal hallgattak reám, észre kellett venni, hogy az iskolában tanított bibliatörténetekre céloz. Csak röviden válaszoltam s következő vasárnap kihirdettem a templomból, hogy ebben, meg ebben az iskolában biblia órákat fogok tartani estenként. Kezdtém mindjárt a teremtés történetén s folytatom ma is. Az érdeklődés ellen kifogásom nincs, de az én socialistámat még sohasem láttam. Lehet, hogy a megtévesztettek készek lesznek elhagyni az eklézsiát. Lelkiismeretem nyugodtt, hogy ahol a hibát észrevettem, igyekeztem reparálni. Vajjon vannak-e másutt is ilyen socialisták, kik hirdetik, hogy az iskolában hazugságot, meg gyilkosságot tanítanak? s vajjon hogyan lehetne ellenünk leghatékonyabban védekezni? Én azt hiszem, hogy bibliát kell magyaráznunk. Ehez azonban első kellék volna a lelkész számára készített magyarázatos biblia. *S. L. G.*

— **Szücs Miklós** törvényszéki elnök a debreceni prot. egyetem részére Csiky Lajos akad. tanár utján 100 koronát adományozott.

— **A ref. iskolák gyűjteményei az állam felügyelete alatt** A magyar állam több illustis szervezetei között van egy országos muzeumi és könyvtári felügyelőség is, melynek célja volna a különböző nyilvános intézeteknél lévő gyűjteményeket segélyezni tanácsesal ellátni és a gyűjteményekben lévő nemzeti kincsek értékesítésével hozzá férhetővé tételével a magyar kultúra ügyét előbbre vinni. A valóságban ez a felügyelőség azonban csak pepecsel és vidéki önképezdek és alkalmi egyesületek érdekeit szolgálja inkább s éppen ott nem ad teljes segélyt a hol adnia kellene. Ez az oka, hogy nem szivesen látjuk hogy a mi iskolánk is belépett a szövetségbe és hogy más iskoláink is ide folyamodtak. Ilyen legközelebb a *nagynyedi* iskola is, mely természetrajzi gyűjteményét, bocsátotta az állami felügyelet alá. Természetrajzi gyűjteményünk van itt nekünk is Debrecenben. Adtak is neki 500 koronát tévedésből s jó hogy még vissza nem kérték. Ugy lesz Enyeden is. Városi u. n. kultur egyleteknek, pápista intézeteknek való ez az egész állami intézmény, a melynek élén különben is egy elfogult felekezeti méltóság áll. (Beküldetett.)

— **A zsinat második ülészaka.** Második budapesti ev. ref. országos zsinatunk második ülészakaát főtiszteletü Kun Bertalan püspök és nagyméltóságu báró Bánffy Dezső egyházkerületi főgondnok urak, mint az országos zsinat elnökei, Budapestre f. é. március hó 8-ra (nyolcadikára) szándékoznak összehívni.

— **Adományok.** Ő császári és királyi Felsege a puchói ág. hitv. evang. egyháznak leégett temploma és paplakja felépítésére 200 korona, az ipoly-sági ág. hitv. evang. templomépítő bizottságnak pedig 400 kor. segélyt adományozott magánpénztárából — A székelyudvarhelyi kollegium javára Baczó Mózes szászvárosi ref. lelkész 1000 K-ás alapítványt tett, melynek alapító levelét az igazgató-tanács megerősítette.

— **A barsi egyházmegye lelkészi értekezlete** két nagy dologban mozgolódik. Az egyik az *egyházi adó rendezésére* vonatkozik és a kisölvedi indítvány mellett (az egyházi adó legyen az állami adó 10% és ennek fele mint személy adó) emel szót Dr. Balthazar Dezső mult heti cikke teljesen kimutatja ez indítvány célszerűtlenségét, de nem a jóindulatát, a melyet mint a zsinat eddigi téves nyomokra tévedt munkálata ellen való tiltakozását szivesen méltányolunk. A 10% vagyon aránylagos adó mellett csak a legszerényebb személyadó vethető fel és az is csak önkéntes adomány jellegü lehet és nem vehető számításba az állami hozzájárulásnál. Eppen így a domestika is. Nagyobb horderejü a lelkészi értekezletnek a *tiszta családi élet* ügyében való állásfoglalása. A belhivatalnoki családok egészséges gyermekektől hangos hajlékai és példaadása, a régi „multi liberi et libri“-féle világ felelevenítése, okos felvilágosítás és az öszövetségi gyermekáldás erkölcsi és anyagi előnyeinek mutogatása, hazafias szempontok hangsúlyozása sokat tehetnek itt is. A testület a legjobb nyomokon van, midőn a végzetes baj ellen fellépett. Kitartást és sikert!

— **Halálózások.** *Bagaméry Károly* gulácsi lelkész főiskolánk volt kitünő növendéke, a híres szavaló

és volt főiskolai sénior 29 éves korában hirtelen elhunyt Gulácson. Az Ur lelke örködjék a szebb sort érdemelt ifju Thimótheus álmai felett! — Elhunytak még a közelebbi napokban: *Bartholomaeidesz Gyula* nyug. lelkész 76. éves korában Losonecon. Szép papi család, köztük 3 papné és 1 leánynevelő intézeti igazgató, a kálnagarábi evang. egyház (volt hivei) gyászolják. *Oroszy Pál* Oroszi Jenő nógrád-verecei ref. lelkész atyja, a régi nagyképzetségű akadémiai rektorok kiemelkedő alakja, a diós-jenői tanító. *Zsoldos Benő*t a sárospataki iskola tudós tanárát is gyász érte. Február 1-én édes anyja elhunyt. A vigasztalás balzsama a gyászoló felekkel. Aldás az elhunytak emlékére.

— **Fogfájást és szájbűzt azonnal megszüntet** a „Plombus” amerikai önpombázó szer. Bővebbet a lapunk mai számában közzétett hirdetésben.

Szerkesztői üzenet.

Dr. Ferenczy Gyula felelős szerkesztő gyengélkedése miatt, a beérkezett kéziratokról a jövő számban.

Tartalomjegyzék: Béke a Krisztussal. Vándor. — A megváltozott helyzet. Dr. Ferenczy Gyula. — Tárcák: Genfi jegyzetek. Kónya Gábor. — A debreceni protestáns egyetem. Dr. Haendel Vilmos. — Kollégiumi élet Csokonai korában, Dr. Barcsa János. — Tanügy: A debreceni bölcsészeti szak normál költségvetése. Dr. Bartha Béla Dr. Ozory István — Közéletünk: A debreceni ev. ref. egyház 1903. évi forgalmi mérlege az összes bevételekről és kiadásokról. Nagy László. — Irodalom. — Külföld: Francia egyházi szemle. — Különfélek.

Felelős szerkesztő: DR. FERENCZY GYULA.

Hegedüs és Sándor

előbb László Albert és Társa

a tiszántuli ev. ref. egyházkerület főbizománya

könyvkiadóhivatalában

DEBRECENBEN

kapható:

Confirmációra

való Káté

reform. növendékek számára.

—o Készítette: o—

Szoboszlai PAP ISTVÁN.

Közrebocsátotta:

RÉVÉSZ BÁLINT.

Ára 30 fillér.

Hasznos és kell tudni mindenkinek,

hogy Debrecenben, Piac-utca 51. sz.

a Csanak fűszer üzlete mellett levő

Ruha Csarnok feloszlik

és az ott rakáron levő minden alkalomra szükséges

férfi- fiu és gyermek ruha

míg a készlet tart mesés olcsó árért lesz eladva.

Mindenki ragadja meg ezen alkalmat mert ott kevés

pénzért nagy bevásárlást tehet.